Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 195 (10.191).

1991 йил 9 октябрь чоршанба

Баҳоси 8 тийин.

Вилоят ижтимоий–сиёсий рўзномаси

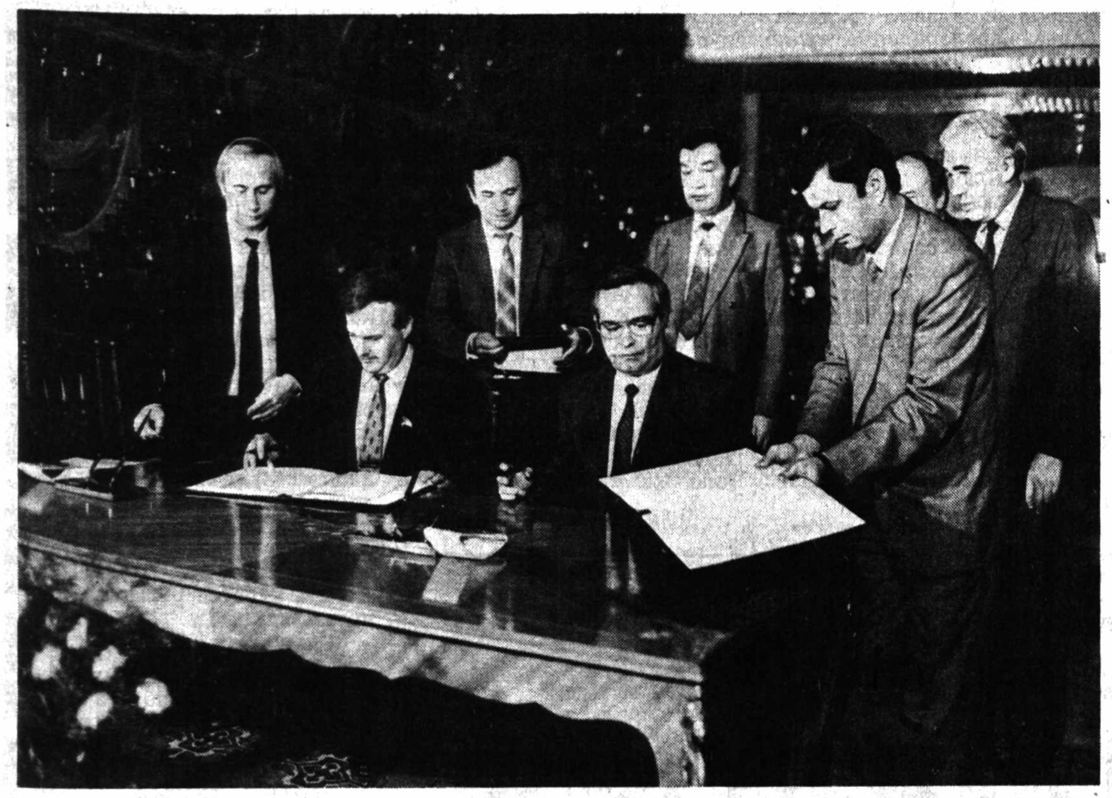

Тошкентда Ўзбекистон Президенти И. Каримов билан Санкт-Петербург мэри А. Собчак ҳамкорлик тўғрисидаги ҳужжатларни имзолашди.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ олган сурат. (ЎзТАГ).

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ ТАЪСИС СЪЕЗДИНИ ЧАҚИРИШ ТАШКИЛОТ КОМИТЕТИНИНГ 1991 ЙИЛ 4 ОКТЯБРДАГИ ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ – ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ТАЪСИС СЪЕЗДИНИ ЧАҚИРИШ ТЎҒРИСИДА

1. Ўзбекистон Халқ-Демократик партиясининг таъсис съезди 1991 йил 1 ноябрда Тошкент шаҳрида чақирилсин. Кун тартибига қуйидаги масалалар киритилсин:

— Ўзбекистон Халқ-Демократик партиясини тузиш ҳамда унинг ташкилотлари вазифалари ҳақида;

— Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси Дастури тўғрисида;

— Ўзбекистон Халқ-Демократик партиясининг Устави ҳақида;

— партия раисини сайлаш тўғрисида;

— партия марказий кенгашини сайлаш;

— партия марказий тафтиш комиссиясини сайлаш.

2. Съездга вакиллар меъёри Қорақалпоғистон республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар партия ташкилотларидан 100 делегат қилиб белгилансин.

3. Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси таъсис съездига тайёргарлик кўрувчи Қорақалпоғистон республикаси, республика вилоятлари ва Тошкент шаҳри муваққат комитетлари тасдиқлансин. Уларга шаҳарлар, районлар, қўрғонлар ва қишлоқларда бир ҳафта муддатда муваққат комитетларни тузиш ва тасдиқлаш, истиқомат жойларида партия ташкилотларини тузиш тўғрисида фаол ташкилий ва сиёсий ишларни бошлаб юбориш топширилсин.

4. Муваққат комитетларга:

— шу йил 25 октябргача Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси аъзоларини рўйхатга олиш, айни бир вақтда ҳудудий ёки ишлаб чиқариш партия ташкилотларига бирлашиш истагини билдирган камида 5 та партия аъзоси мавжуд бўлган тақдирда уларни бошланғич ташкилот сифатида рўйхатга олиш;

— шу йил 25 октябргача Ўзбекистон Халқ-Демократик партияси дастури ва устави лойиҳаларини йиғилишларда ва конференцияларда муҳокама қилиш, партия таъсис съездига, шаҳар, район, Қорақалпоғистон республика, вилоят партия конференцияларига делегатлар сайлашни ўтказиш топширилсин.

Мазкур ҳужжатларни муҳокама қилиш чоғида айтилган барча мулоҳазалар ва таклифлар сира кечиктирмай ташкилот комитетига тақдим этилсин.

5. Ташкилот комитетининг, жойлардаги муваққат комитетларнинг аъзоларига таъсис съездини тайёрлаш, аҳоли истиқомат жойларида, меҳнат жамоаларида (бу иш қонунга зид бўлмаган жойларда), оммавий-ахборот воситаларида Халқ-Демократик партияси дастури ва устави лойиҳаларининг муҳокамасини ўтказиш топширилсин.

Ташкилот комитетининг раиси
И. КАРИМОВ.

ЧОР ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

КУБА

● КУБА Коммунистик партиясининг яқин вақт ичида очиладиган IV съезди мамлакатга бирон-бир ижобий янгилик бермайди, деди Кубанинг ҳозирги тузумига қарши бўлган шахслардан бири Элисардо Санчес. Ҳозирги пайтда Куба тузумига қарши ташкилий оппозициялар сони жуда ҳам оз, деб таъкидлади Э. Санчес. Бироқ, унинг фикрича, «озодлик оролида» яшовчи аҳолининг кўпчилик қисми тилида тузумни қўллаб-қувватлагани ҳолда дилида бу тузумга қаршидир.

ГФЖ

● ГЕРМАНИЯ Федератив Жумҳурияти ҳудудида Совет ҳарбий хизматчиларига нисбатан ғаразли қатти-ҳаракатлар сони ўсиб бормоқда. Совет қўшинларининг Ғарбий гуруҳи матбуот марказидан ТАССга хабар беришларича, шу йил 5 октябрь куни номаълум кишилар Гота шаҳрида (Тюрингия) совет ҳарбий хизматчиси бўлган прапорщик Григорий Биляшни катта бинонинг тўртинчи қаватидан ерга улоқтириб юборганлар. У шу йил 9 октябрида немис томонига топширилиши лозим бўлган биноларнинг бирида истиқомат қилаётган эди. Г. Биляш Гота шаҳри шифохоналаридан бирида оғир аҳволда ётибди.

ЧИЛИ

● АЭРОФЛОТ самолётларидан бирида Маргот Хонеккер немис сайёҳи сифатида Чили пойтахтига келди. Собиқ Германия Демократик Жумҳурияти раҳбари Эрих Хонеккернинг рафиқаси бу ерда доимий яшаб турган қизи Сониянинг ҳол-аҳволидан хабар олиш ниятидадир. М. Хонеккер сафари махфий тутилган бўлса-да, Москвадан Сантьягогача Марготни «Штерн ТВ ГМБХ» телевизион каналининг икки ходими кузатиб борганлар. Улар Хонеккер хонимни самолёт ичида ҳамда Африканинг, Сал ороли ҳамда Буэнос-Айресда, тайёра қўниб ўтган пайтларда, суратга олганлар. Немис журналистлари Хонеккернинг Чилига сафари тўғрисида репортаж уюштириш учун келганлар. Бироқ менинг сафарим ҳақида КГБ ходимларидан бошқа ҳеч ким бохабар эмас эди. Журналистлар қандай қилиб бундан воқиф бўлганлар, мени ана шу нарса таажжубга солмоқда,— деди Хонеккер хоним.

ЧЕХО-СЛОВАКИЯ

● ЧЕХО-СЛОВАКИЯ пойтахти Прага шаҳрида коммунизм ғояларини фош этишга бағишланган халқаро конференция очилди. Унинг иштирокчилари 1992 йил май ойида Чехо-Словакия пойтахтида халқаро трибунал ўтказиш ва унда коммунизм мафкураси устидан суд бошлаш ҳақида фикрлар билдирдилар.

ИРОҚ

● ИРОҚ маъмурлари мазкур мамлакат қамоқхоналарида азоб чекиб ётган мисрлик маҳбусларни озод қилдилар. Улар Форс кўрфазида бўлган уруш пайтида қўлга олинган эдилар. Анбар лагеридан бўшаган маҳбуслар бугун-эрта ўз ватанларига жўнаб кетадилар.

ПОЛЬША

● БУНДАН бир неча муддат илгари Польшада махсус комиссия тузилиб, унинг зиммасига 1981 йилда, мамлакатда ҳарбий ҳолат жорий этилган пайтда ўлдирилган кишилар билан боғлиқ ишларни тафтиш қилиш вазифаси юклатилган эди. Комиссия ўз ишини ниҳоясига етказиши муносабати билан Польшанинг собиқ Президенти — генерал Войцех Ярузельский ўша пайтда содир этилган жиноятларга ўзининг дахли йўқ эканлиги хусусида баёнот берди. Ўша пайтда хавфсизлик кучлари томонидан 25 киши, ички ишлар ходимлари томонидан 29 киши ва бошқа ҳолатларда 24 нафар фуқаро ўлдирилган эди. В. Ярузельский ўз баёнотида умрининг охиригача бу воқеалар натижаси учун ўзига ўзи маънавий жазо беражаклигини тан олди. «Лекин мен,— деди собиқ президент «Газета виборча» рўзномасининг мухбири билан қилган суҳбатида,— ҳар бир жиноий воқеага ўзимни дахлдор деб билмайман».

ЧОР ЭЛЛАРДА

МАМЛАКАТЛАР • ОДАМЛАР • ВОҚЕАЛАР

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУКУМАТИ ВА САНКТ-ПЕТЕРБУРГ ШАҲРИ МЭРИЯСИ ЎРТАСИДАГИ МУЗОКАРАЛАР ТЎҒРИСИДА

БАЁНОТ

1991 йил 7 октябрь куни Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Санкт-Петербург шаҳри мэрияси ўртасида музокаралар бўлиб ўтди. Музокараларда Президент И. Каримов бошчилигидаги Ўзбекистон Республикаси делегацияси ва мэр А. Собчак бошчилигидаги Санкт-Петербург шаҳри мэрияси делегацияси иштирок этишди.

Музокараларнинг асосий мақсади — Ўзбекистон Республикаси билан эркин фаолият кўрсатиш минтақаси мақомига эга бўлган Санкт-Петербург ўртасида савдо-иқтисодий ҳамкорликни янада ривожлантиришдир.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Санкт-Петербург шаҳри мэрияси шунга келишиб олдиларки, ҳамкорлик ҳар иккала томоннинг дўстона, қўшничилик муносабатларига интилишга амал қилган ҳолда ҳамда оқилона мақсадга мувофиқликдан келиб чиқиб, тенг ҳуқуқлилик ва ўзаро фойда негизига қурилади.

Музокаралар давомида шу нарса эътироф этилдики, савдо-иқтисодий муносабатларга қуйидаги принциплар асос қилиб олинади:

хўжаликлараро алоқалар узилишининг олдини олиш, ижтимоий кескинликка йўл қўймаслик мақсадида ишлаб чиқариш-техника мақсадларига маҳсулотларни, халқ истеъмоли ва озиқ-овқат молларини 1990 йил даражасида ўзаро айрибошлаш;

1992 йилдан бошлаб савдо-иқтисодий ҳамкорликни ишлаб чиқариш-техника мақсадларидаги маҳсулотларни, озиқ-овқат ва халқ истеъмоли молларининг ўзаро келишилган номенклатураси ва балансланштирилган ҳажмлари бўйича, шунингдек томонларнинг хўжалик субъектлари ўртасидаги тўғридан-тўғри битимлар бўйича амалга ошириш;

томонлар Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Санкт-Петербург шаҳри мэрияси ўртасидаги битим лойиҳасини ишлаб чиқишни 1991 йил 15 ноябргача тугаллашни мақсадга мувофиқ деб топдилар. Томонларнинг фикрига кўра, ушбу битим Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Россия Совет Федератив Социалистик Республикаси ҳукумати ўртасидаги иқтисодий битимнинг ажралмас қисми бўлиши керак.

Ўзаро ҳамкорликнинг кўрсатиб ўтилган принциплари томонларнинг вакиллари имзолаган алоҳида протоколда аниқлаб берилган. Улар Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ва Санкт-Петербург шаҳри мэрияси ўртасидаги савдо-иқтисодий ҳамкорлик тўғрисидаги битимга асос қилиб олинади.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Санкт-Петербург шаҳри мэри
А. СОБЧАК.

Тошкент шаҳри, 1991 йил 7 октябрь.

ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ-ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИНИНГ ТАЪСИС ҚУРУЛТОЙИНИ ТАЙЁРЛАШ

ИШЧИ ГУРУҲИ

Абдураҳимов Ҳ. М. — гуруҳ раҳбари, Тошкент шаҳар партия комитетининг котиби

ГУРУҲ АЪЗОЛАРИ:

Абдуллаев Ж. А. — Тошкент алоқа электр техника олийгоҳининг ректори

Абдуллаева М. С. — Бухоро шаҳар партия комитетининг иккинчи котиби

Абдураззоқов У. А. — Ўзбекистон Республикаси Матбуот давлат комитетининг раиси

Азимов А. М. — Жиззах область партия ташкилоти назорат комиссиясининг раиси

Алесич И. П. — партия Марказий назорат комиссияси раисининг биринчи ўринбосари

Асанов А. — Қорақалпоғистон Республикаси Нукус шаҳар Кенгашининг раиси

Аъзамхўжаев А. А. — Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ёшлар масалалари билан шуғулланувчи комитет раиси

Бобоев А. — Сирдарё область Гулистон шаҳри 2535-автоколоннасининг ҳайдовчиси

Ельшов М. Л. — партия Марказий Комитети бўлим мудирининг ўринбосари

Икромов М. — Тошкент области Ўрта Чирчиқ район Кенгашининг раиси

Машарифов Ў. Р. — Хоразм область Хонқа районидаги А. Навоий номли колхоз бошқарувининг раиси

Паряева Г. С. — Самарқанд «Кинап» заводининг директор ўринбосари

Расулов М. М. — Наманган область партия комитетининг иккинчи котиби

Рўзиев Р. — Қашқадарё область «Қаршистрой» трестининг монтажчилар бригадаси бошлиғи

Саидов А. Ҳ. — Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Фалсафа ва ҳуқуқ илмгоҳининг директори

Хўжаев М. — Фарғона шаҳар халқ таълими бўлимининг мудири

Чекмарев В. А. — Тошкент шаҳар Ленин район Кенгашининг раиси

Шарофиддинов О. — В. И. Ленин номли Тошкент Давлат дорилфунуни ўзбек филологияси факультетининг профессори

Юсупов М. — Андижон область партия комитетининг котиби

Ҳайитбоев Э. Қ. — ЎзТАГ директори

Ҳолбоев М. П. — Сурхондарё область Термиз шаҳар Кенгашининг раиси

Ҳошимов Ў. — «Шарқ юлдузи» журналининг бош муҳаррири

Гуруҳ манзилгоҳи:
Тошкент ш., Ўзбекистон проспекти, 9.
Қабулхона телефони: 33-49-49.

● *Диққат, янги нашриёт!*

Сизни «НАВРЎЗ»да кутишяпти

«Ёзган асарингиз қисқа муддат ичида чоп этилиб, ўқувчилар қўлига тегишини истайсизми? Марҳамат! Биз сизнинг бу хоҳишингизни амалга оширишда кўмаклашишимиз мумкин».

Яқин кунларгача бундай гапларни эшитсак, ҳатто ўз қулоқларимизга ҳам ишонмаган бўлардик. Чунки бундай фаолиятни бошлашга энди қадам қўяётганлар у ёқда турсин, ҳатто бу борада бирмунча тажриба орттирганлар ҳам ўз асарларини нашр эттириш учун нашриётма-нашриёт анча югуришларига, йиллаб кутишларига тўғри келарди. Лекин кейинги пайтларда ширкатлар, кичик корхоналарнинг ташкил қилиниши натижасида турли соҳаларда анча енгилликлар сезиляпти.

Тошкент вилоят ижроия қўмитасининг матбуот бошқармаси томонидан таъсис этилган «Наврўз» китоб нашриёти яқинда ўз меҳнат фаолиятини бошлади. Нашриёт асосан Тошкент шаҳрида ва вилоятида истиқомат қилувчи ёш ёзувчилар, шоирлар, танқидчилар, драматурглар билан ҳамкорлик қилишини режалаштирган. Бу ерда сизга «Асарингизнинг мазмуни саёз экан, ғояси суст экан», деб, бошингизни қотиришмайди. Нашриёт ходимлари қўлёзмангизни таҳрир қилиб керакли ҳолатга келтиришади, нашрга тайёрлашади, чоп этишади ва сотишда ёрдам беришади. Меҳнатингизга эса китобхонлар баҳо беришади.

Янги нашриёт китобларни муаллифларнинг ўз ҳисобларига чоп этади. Бундай йўл ҳеч қандай фойда келтирмайди, деб таъкидловчилар учун «Наврўз» бу фикрнинг тескарисини исботлаб беришга қодир.

Ҳали номи чиқиб улгурмаган ёш истеъдод эгасининг одамлар тилига тушиши анча мушкул иш. Лекин бу борада «Наврўз»нинг бир қанча аниқ режалари бор.

Хуллас, агар «Наврўз»нинг меҳнат фаолияти сизни қизиқтириб қолган бўлса ва қўшимча маълумотларга эга бўлишни ҳоҳласангиз, 44-19-47 телефони орқали ёки қуйидаги манзилгоҳ бўйича мурожаат қилишингиз мумкин: 700013, Тошкент шаҳри, Ц-14, 33. «Наврўз» нашриёти.

ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА УЧРАШУВ

Афғонистон Республикасининг Бош вазири Фозилҳақ Холиқёр бошлиқ ҳукумат делегацияси Москвадан Қобулга қайтаётиб Ўзбекистонда тўхтади.

Ўзбекистон Республикаси вице-президенти Ш. Р. Мирсаидов 5 октябрь куни Афғонистон Республикаси Бош вазири Фозилҳақ Холиқёрни қабул қилди. Меҳмон Ўзбекистон мустақил деб эълон қилингандан сўнг унинг чет давлатлар билан савдо-иқтисодий муносабатларини ривожлантиришдаги иқтисодий ва бошқа имкониятлари билан таништирилди.

Суҳбатда Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси раисининг ўринбосари Б. С. Ҳамидов, Ўзбекистон Республикаси Ташқи ишлар вазири Ш. Н. Маҳмудова, СССРнинг Афғонистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Б. Н. Пастухов иштирок этдилар.

Афғонистон томонидан суҳбатда Афғонистон Республикасининг СССРдаги фавқулодда ва мухтор элчиси Муҳаммад Довуд Разимёр, Афғонистон Республикасининг Тошкентдаги Бош консули Ҳафизулло Эбоди қатнашдилар.

Шу куни Фозилҳақ Холиқёр Қобулга жўнаб кетди.

(ЎзТАГ).

ЎТИШ ДАВРИ

МАТБУОТДА Ўзбекистон Компартиясининг ҳуқуқий вориси — Ўзбекистон халқ-демократик партиясининг Дастури ва Низоми лойиҳалари эълон қилингандан сўнг жойларда ишлар авж олдириб юборилди.

Ўзбекистон халқ-демократик партияси Тошкент вилоят ташкилий комитети ўзининг навбатдаги йиғилишида ҳам асосий эътибор Дастур ва Низом лойиҳаларини оммага етказиш, жойларда муҳокама қилиш, сўнг тушган аризаларга қараб янги партиянинг бошланғич тизмаларини тузиш масалаларига қаратилди. Йиғилишда Ўзбекистон халқ-демократик партияси Тошкент вилояти шаҳар ва районлари ташкилий комитетлари раис муовинлари иштирок этишди.

Янги партиянинг таъсис қурултойи 1 ноябрга чақирилиши муносабати билан Халқ-демократик партияси Тошкент вилоят ташкилоти таъсис конференциясини 25 октябрга чақириш мақсадга мувофиқ деб топилди. Шу муддат орасида жойларда йиғилиш ва конференциялар ўтказиш тартиблари кўриб чиқилди. Уларда кўриладиган тахминий кун тартиблари муҳокама қилинди. Йиғилиш иштирокчилари, шунингдек, Ўзбекистон халқ-демократик партияси Тошкент вилоят ташкилотининг тахминий-ташкилий структурасини муҳокама қилдилар. Жойлардан тушган таклиф ва мулоҳазалар асосида бу таркиб вилоят конференциясида тасдиқланади.

Шаҳар ва районлар ташкилий комитетлари раислари муовинларининг ана шундай йиғилишлари бундан буён мунтазам — ҳафтасига икки марта ўтказилиб турилиши тўғрисида келишиб олинди. Йиғилишни Ўзбекистон халқ-демократик партияси Тошкент вилоят ташкилий комитети раисининг муовини Ш. И. Жалилов бошқарди.

БИЛДИРИШ

Ўзбекистон халқ-демократик партияси Таъсис съездига тайёргарлик муносабати билан вилоят муваққат ташкилий комитети тузилди. Янги партиянинг ташкил этилиши билан боғлиқ бўлган барча саволлар ҳамда матбуотда эълон қилинган ЎзХДП Дастури ва Низом лойиҳалари бўйича фикр ва мулоҳазаларни 33-59-21, 33-48-34, 33-92-45, 33-27-22 рақамли телефон орқали қўнғироқ қилиб билдириш ёки қуйидаги манзилгоҳга ёзиб юбориш мумкин: Ўзбекистон кўчаси, 9-уй.

Шунингдек, шаҳар ва район муваққат ташкилий комитетларига ҳам мурожаат этиш мумкин.

Тошкент вилоят муваққат ташкилий комитети.

● *ОБУНА—92*

Тошкент ҳақиқати

ҚАДРДОН РЎЗНОМАНГИЗГА ЁЗИЛИШНИ УНУТМАНГ!

1992 йил учун рўзнома ва ойномаларга обуна давом этмоқда. Бошқа нашрлар қатори «Тошкент ҳақиқати» рўзномасига ҳам барча алоқа бўлимларида обуна қабул қилинмоқда.

«Тошкент ҳақиқати»нинг бир йиллик обуна баҳоси — 25 сўм 68 тийин, ярим йилга 12 сўм 84 тийин, уч ойга эса 6 сўм 42 тийин.

Ҳурматли муштарийлар! Фурсат ғаниматлигида ўз рўзномангиз — «Тошкент ҳақиқати»га обуна бўлишга шошилинг!

Ф. СП–1

ССЖИ Алоқа вазирлиги «Матбуот уюшмаси»

Тошкент ҳақиқати (нашр номи) 64672 (нашр кўрсаткичи)

рўзномасига ОБУНА

обуна сони

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга
(почта кўрсаткичи) (манзил)
Кимга
(насаби; исми ва отаси исмининг бош ҳарфлари)

РЎЗНОМАНИ ЕТКАЗИШ ВАРАҚЧАСИ

п.в. жойи

64672 (нашр кўрсаткичи)

Тошкент ҳақиқати (нашр номи)

обуна баҳоси; янги манзилга юбориш баҳоси; сўм; обуна сони

1992 йил учун (ойлар бўйича)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Қаерга
(почта кўрсаткичи) (манзил)
Кимга
(насаби; исми ва отаси исмининг бош ҳарфлари)

ҚОНУНБУЗАРЛАРГА НЕГА ЁН БОСАСИЗ?

АДЛИЯ ХОДИМИ МИНБАРИ

Мамлакат бошбошдоқлик, асабийлик қуршовида турибди, озиқ-овқат маҳсулотлари етишмаяпти, чет эллардан юборилган ёрдамлар изсиз йўқолмоқда. Бир жамиятдан иккинчи жамиятга ўтиш даврида ана шундай қийинчиликлар бўлиши турган гап. Ҳар доим ҳам бундан олиб сотарлар, чайқовчилар, олғирлар усталик билан фойдаланишган, иқтисодиётдаги танг аҳволдан бундайлар фақат ўз шахсий манфаатлари йўлидагина фойдаланадилар. Нарх-наволар устидан назорат бўшашиб кетди, савдо ходимлари нархларни ўзларича белгилаб ёки ўзгартириб, текин даромад орттирмоқдалар. Шунинг учун ҳам Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши мамлакатнинг истеъмол бозорида аҳвол кескинлашганлигини, камёб молларни тақсимлашда салбий ҳолатлар кучаяётганлигини ва бу вазиятдан ноқонуний даромад орттиришда фойдаланилаётганлигини, шунингдек, савдодаги суиистеъмоллар ва чайқовчиликка қарши курашни кучайтириш бўйича кескин чоралар кўриш тўғрисидаги фуқароларнинг ҳамда жамоат ташкилотларининг кўплаб таклифларини ҳисобга олиб, «Савдодаги суиистеъмоллар ва чайқовчилик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида» махсус Қонун қабул қилди.

Лекин афсуски, бу муҳим Қонуннинг сўзсиз бажарилишини таъминлаш кўнгилдагидек деб бўлмайди. Масалан, фақат шу йилнинг ўтган 8 ойи мобайнида БХСС органлари вилоят бўйича 268 та чайқовчилик, 101 та харидорлар ҳақига хиёнат фактларини аниқладилар. Шу давр мобайнида вилоят давлат савдо инспекцияси ўтказган текширишда 411 та савдо корхонасида 628 та қонунбузарлик қайд этилди.

Биз юқорида тилга олиб ўтган Қонуннинг 166-моддасида шундай дейилади: **«Давлат савдоси (умумий овқатланиш) ва матлубот кооперацияси корхоналари, ташкилотларининг омборлари, базалари, ёрдамчи хоналаридан моллар сотиш, шунингдек давлат савдоси (умумий овқатланиш) ва матлубот кооперацияси корхоналари, (ташкилотлар)нинг ходимлари томонидан молларнинг харидорлардан яшириб қўйилиши, агар яшириб қўйилган ёки сотилган молларнинг қиймати 50 сўмдан ошмаса — 300 сўмдан 1000 сўмгача миқдорда жарима солинишига сабаб бўлади».** Лекин, баъзи матлубот жамиятлари раҳбарлари ўзларини билмасликка солиб, қонунбузарларни енгил-елпи жазолаш, ҳайфсан эълон қилиш ёки бошқа ишга ўтказиб қўйиш билангина чекланмоқдалар. Турган гапки, ҳайфсан ёки жарима—қонунбузарлар учун «мукофот», бундай «ғамхўрлик»дан руҳланиб, кўнгиллари кучасига келган номаъқулчиликларни қилаверадилар, чунки раҳнамолари ҳимоя қилишларини яхши биладилар.

Шу йилнинг март ойида Янгийўл район ижроия комитетининг маъмурий комиссиясига Ленин номли қишлоқ матлубот жамиятига қарашли «Новомихайловка» универмагининг бўлим мудири С. Гильманованинг харидорлардан 7 минг 157 сўмлик молни яшириб қўйганлиги тўғрисида материал тушди. Шу бўлимда 687 сўмлик фактурасиз моллар, 470 сўмлик камомад борлиги ҳам аниқланганди. Маъмурий комиссия эса қонунбузар савдо ходимини ранжитгиси келмади, унга... 100 сўм жарима солди. Давлатнинг минглаб сўмлик молини яшириб қўйишдан чўчимаган, ҳар куни юзлаб сўмларни санайдиган сотувчига 100 сўм нима деган гап. Янгийўл район прокурори бу қонунсиз қарорни бекор қилдириш тўғрисида протест киритди ҳамда материаллар айбдор шахсларнинг жиноий жавобгарлиги масаласини ҳал этиш учун район ички ишлар бўлимига юборилди.

Тошкент районидаги Охунбобоев номли матлубот жамиятига қарашли 21-хўжалик моллари магазини мудири Ш. Ғаниев ва сотувчи Т. Орифжоновларнинг харидорлардан 5 минг 220 сўму 20 тийинлик молни яшириб қўйганлиги маълум бўлгач, мудир ойлик мукофотдан маҳрум этилди, сотувчи ҳар икки томон келишувига биноан ишдан бўшатилди. Қибрай районидаги «Гўзал» заргарлик буюмлари магазини мудири Р. Рустамова 424 сўмлик молни яшириб қўйганлиги учун қаттиқ ҳайфсан билан «мукофот»ланди. Вилоят Давлат савдо инспекциясининг қонунбузарни вазифасидан бўшатиш тўғрисидаги талаби бажарилмади.

Оққўрғон район матлубот жамияти раҳбарлари ниҳоятда кўнгли бўш, «раҳмдил» чиқиб қолишди. Масалан, шу йилнинг февраль ойида «Ўзбекистон» универмаги сотувчиси А. Лининг харидор ҳақига хиёнат қилиб, 571 сўмлик молни яшириб қўйганлиги масаласи апрель ойидагина муҳокама қилинди. «Олижаноблик»ни қарангки, қонунбузар сотувчи матлубот жамиятининг ўзига кассирликка, яна моддий жавобгарлик вазифасига ўтказилди. Ўрта Чирчиқ район, Киров матлубот жамиятига қарашли «Шодлик» савдо марказининг пойафзал бўлимида 1 минг 369 сўмлик мол яшириб қўйилганлиги, шу бўлимда 133 сўм, 90 тийинлик фактурасиз мол борлиги аниқланди. Лекин, вилоят матлубот жамияти маъмурияти жавобгар Э. Лига қаттиқ ҳайфсан бериш билан чекланди. Ҳолбуки, текшириш материалларини тергов органларига юбориш лозим эди.

Қаерда маъмурий назорат намунали йўлга қўйилса, ўша ерда тартиб-интизом бўлади. Афсуски вилоят матлубот жамияти раҳбарияти ўз қарамоғидаги савдо тармоқларида камдан-кам текшириш ўтказади, матлубот жамиятларининг қонунсиз қарорлари бекор қилинмайди, текшириш материаллари асоссиз равишда қонунбузарларнинг иш жойларига юборилади.

Вилоят прокуратураси текшириш натижаларини кўриб чиқиб, вилоят ижроия комитети, вилоят матлубот жамиятига тақдимномалар юборди. Уларда аниқланган камчиликларни тугатиш, айбдорларни жазолаш, назоратни кучайтириш масаласи қўйилган. Қонунсиз қарорлар бўйича уч марта протест киритилди, раҳбар лавозимда ишлайдиган бир киши маъмурий жавобгарликка тортилди.

Хулоса шуки, қонунбузарларга ён босиб бўлмайди. Акс ҳолда савдодаги камчиликлар, харидор ҳақига хиёнат қилишлар, аҳволимиз шусиз ҳам танг бўлиб турган пайтда озиқ-овқат маҳсулотлари ва бошқа нарсаларни яшириб қўйишлар давом этаверади. Ўзбекистон Республикасининг «Савдодаги суиистеъмоллар ва чайқовчилик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги Қонунини бузишга, унга амал қилмасликка ҳеч кимнинг ҳақи йўқ. Район ва шаҳар ижроия комитетлари, матлубот жамияти раҳбарлари кўнгилчанликка чек қўйиб, савдо ва умумий овқатланиш корхоналаридаги суиистеъмолларга қарши муросасиз кураш олиб боришлари керак.

А. МАННОНОВ,
Тошкент вилояти прокурори, 3 класс давлат адлия маслаҳатчиси.

КОТИБАЛИКНИ ЎРГАНИШМОҚДА

ШАҲРИМИЗНИНГ Чилонзор ноҳиясидаги 1-ўқув ишлаб чиқариш комбинатида рус тилида таълим олаётган котибалар эндиликда икки тилда бараварига иш олиб бориш йўлларини ўрганмоқдалар. Ҳозирги вақтда ўзбек ва рус тилларида мустақил иш юрита оладиган, иш билан келган кексаларга ўзбек тилида гапира оладиган, малакали котибалар жуда кам. Улар нафақат котибалик, балки ишбилармонлик, машинкада ёзиш, ўзаро муомала маданияти ва ўз вазифалари билан боғлиқ бўлган барча зарур фазилатларни ўрганмоқдалар.

Комбинатда ҳар йили 50 нафар ўқувчи билим олади. Ўқувчилар мактаб билан бирга ўқув ишлаб чиқариш комбинатини ҳам битириб чиқишади.

Н. ҚЎШОҚБОЕВА.

● Бозор иқтисодиёти ва боғдорчилик ●

МАҚСАДИМИЗ— «ОЛМАЗОР» ШУҲРАТИНИ ТИКЛАШ

ҚИШЛОҚ ишлаб чиқаришида у ёки бу хўжаликнинг мавқеи истайсизми, йўқми кўп жиҳатдан раҳбарга боғлиқ. У ишбилармон, узоқни кўра биладиган бўлса, одамлар кўнглига йўл топса, иш албатта олға босади. Акс ҳолда... Бунга яқинда Чиноз районидаги «Олмазор» совхозида бўлганимизда яна бир бор ишонч ҳосил қилдик. Келинг, бу ҳақда гапни бир бошдан бошлай қолайлик.

Бир вақтлар «Олмазор» совхози ҳақида ҳам илиқ гаплар айтиларди. Хўжаликнинг ўрни, нуфузи, боғдорчиликни ривожлантиришдаги ўзига хос тажрибаси бор эди. Аммо кейинги йилларга келиб, бу ерда иш орқага кета бошлади. Хўжалик деярли таназзулга юз тутди. Ишлаб чиқариш издан чиқди. Раҳбарларнинг кетма-кет ўзгартирилиши ҳам яхши натижа бермади. Пировардида иш ҳақининг пасайиб кетиши, хўжаликда ижтимоий муаммоларнинг кундан-кунга йиғилиб бориши аҳоли ўртасида норозиликларнинг кучайишига олиб келди.

Ана шундай бир вазиятда 1990 йилнинг декабрь ойида совхозга илгари вилоят кимёлаштириш ишлаб чиқариш бирлашмаси раиси бўлиб ишлаган, вилоят Кенгашининг депутати Йўлдош Тожибоев раҳбар бўлиб келди. Унинг иш бошлаганига ҳали 1 йил ҳам бўлмади. Аммо шу қисқа вақт ичидаёқ у хўжаликда ўзгаришлар қилишга муваффақ бўлди. Узоққа бормайлик, фақат бир рақамни келтирайлик. Давлатдан қарийб 1,5 миллион сўм қарздор бўлиб қолган совхоз тўққиз ойдаёқ ундан тўла қутулиб фойда ола бошлади. 1991 йилда маҳсулот топшириш бўйича белгиланган режаларнинг асосий турлари ошириб бажарилди. Кенг кўламда ижтимоий тадбирлар амалга оширилмоқда. Меҳнат унумдорлиги ўсди, иш ҳақи кўпайди.

Хўш, буларга қандай қилиб эришилмоқда? Бехтиёр совхоз директори Йўлдош Тожибоев билан ана шулар тўғрисида суҳбат қуриш истаги туғилди. Гарчанд суҳбат қовишса-да, директор уни рўзномада ёритишга розилик билдирмади. Ҳали кўп ишлашимиз керак, режалар катта, уларни тўлиқ амалга оширайлик, ана ундан кейин мақтов қочмас, деди. Шунга қарамасдан, ушбу мусоҳабани рўзномада беришга қарор қилдик. Зеро, унда ўрганса, қўлланса бўладиган тажрибалар талайгина.

— Йўлдош ака, «Олмазор» совхозидаги аҳвол кўпчиликка, хусусан, бизга ҳам маълум эди. Сабаби, рўзномага хўжаликда яшовчи бир гуруҳ кишилар бир неча маротаба мурожаат қилиб совхозда вазиятнинг ёмонлигини, муаммолар ҳал этилмаётганлигини етказишган эди. Шунинг учун гапни ўша — бундан тўққиз ой муқаддам сиз совхозга келган кундан бошлай қолайлик. Ҳар ҳолда бундай хўжаликда ишни бошлаш жуда оғир бўлади.

— Гапингизни тушундим, лекин бир нарсани очиқ айтмоқчиман. Мен табиатан нолишни, ўзимдан олдинги раҳбарларнинг хато ва камчиликларини рўкач қилиб, ўзимни оқлашни ёқтирмайман. Бу эскирган усул. Умуман олганда, 1930 йилда ташкил этилган хўжаликнинг шонли даври ҳам кўп бўлди. Боғдорчиликни, узумчиликни ривожлантиришда уста соҳибкорлар меҳнат қилишган бу ерда. Минг афсуски, сўнгги йилларда ана шу катта ютуқлар бой берилди. 1990 йилнинг декабрь ойидаги манзарага келсак, у ҳақиқатан ҳам оғир эди. Тасаввур қилинг, одамлар учтўрт ойдан буён иш ҳақларини олишмаган, совхоз давлатдан 1,5 миллион сўмдан ортиқ қарздор бўлиб қолган. Давлатга 15 турдаги қишлоқ хўжалик маҳсулотлари сотиш бўйича белгиланган режаларнинг биронтаси бажарилмаган. Боғлар қаровсиз, қиш киргану икки юз гектар ердаги токлар кесилмаган. Чорванинг аҳволи ундан ҳам ночор. Қишловга мутлақо тайёргарлик кўрилмаган, ем-хашак йўқ. Хандақлардаги силос сифатсиз босилганлиги туфайли куйиб кетган. Энг хавфлиси, одамларда ишонч сўнган.

Бу ерда ҳатто менга айримлар очиқдан-очиқ сизгача нечта раҳбар келиб кетди, ҳеч нарса ўзгармади, ҳойнаҳой, сиз ҳам ҳеч нарса қилолмайсиз, дейишди. Мен хўжаликка келганда аҳвол ана шундай эди.

— Бу боши берк кўчага кириш билан баробар-ку. Хўш, ишни нимадан бошладингиз ҳар ҳолда?

— Одамлар билан мулоқотдан. Уларнинг дардини, ҳасратини эшитдим. Шу хўжаликда ишлаб бир вақтлар боғларни гуллатган кексалар билан узоқ суҳбатлашдим. Уларнинг уйларига йўқлаб бордим. Иллатнинг боши нимада эканлигини аниқлашга ҳаракат қилдим ва ниҳоят биринчи навбатда халқнинг моддий манфаатдорлигини кўтариш кераклигини, шу тариқа уларнинг руҳини, ишга бўлган муносабатини ўзгартириш мумкинлигини ҳис этдим. Вилоят миқёсидаги бирлашмада меҳнат қилганлигим, тажриба орттирганлигим қўл келди. Шу ўринда вилоят мева-сабзавот ишлаб чиқариш бирлашмаси ва деҳқончилик саноати уюшмаси раҳбарларининг кўмагини алоҳида таъкидлаб ўтишим керак. Чунки ишга дастлабки турткини улардан олган ёрдамимиз бошлаб берди. Зудлик билан уч юз минг сўм пул олдик. Уни меҳнаткашларга иш ҳақи учун ажратдик. Бунингсиз мумкин эмас эди, ахир. Уларнинг ҳам бола-чақаси, рўзғори бор-ку!

Ана шундан кейин ишлаб чиқаришга кўчдик. Бу ерда 227 гектар узумзор, 568 гектар мевали боғлар бўлиб, уларнинг бор-йўғи 45—50 фоизигина ҳосил берар экан. Ўзингиз биласиз, бундай боғлардан ҳеч қачон баракали ҳосил олиб бўлмайди. Уларнинг ичида 1955—1957 йилларда яратилган ва аллақачон янгиланиши лозим бўлган боғлар ҳам мавжуд эди. Мутахассислар, кекса боғбонлар билан маслаҳатлашиб, 1990 йилнинг ўзидаёқ ана шу боғларни бузиб янгилашни бошлаб юбордик. Мана, ўтган тўққиз ойда салкам 100 гектар боғ янгиланди. Икки-уч йиллаб бир қултум сув ичмаган токзорлар ва боғлар орасини ҳайдадик. Бегона ўтдан тозаладик. Кимёвий ишладик. Парваришни йўлга қўйдик, сув олиб бордик. 1991 йилда жуда мўлжалдагича бўлмаса-да, дуруст ҳосил олдик.

Маълумки, ҳозирги шароит биринчи галда колхоз ва совхозларни иқтисодий оёққа турғазишни талаб қилмоқда. Чўнтагингизда пул бўлмаса, ҳеч ким сиз билан гаплашмайди. Ана шунинг учун 1991 йилда бор ҳосилни ўз вақтида ва сифатли қилиб йиғиб-териб олган ҳолда қимматроқ сотиш пайидан бўлдик. Шартнома бўйича Тошкент шаҳрининг Сергели ва Чилонзор районларига маҳсулот етказиб бериб, қолганини келишилган нархларда сотдик. 2 сўмдан сотилган 700 тонна мева 1 миллион 400 минг сўм даромад келтирди. 250 тонна узумни 250 минг сўмга сотдик. Минг тонна вино 3 миллион сўм бўлди. Шу тариқа хўжаликнинг давлат олдидаги барча қарзларидан қутулиб, ҳозирги кунда нақд икки миллион сўм даромад олиб турибмиз. Албатта, бу билан ҳамма иш изга тушди демоқчи эмасман, аксинча, энди бошланди.

— Йўлдош ака, дастлабки натижаларнинг ўзиёқ кишининг дилини равшан қилади. Лекин ҳамма нарса истаймизми, йўқми ишчи-хизматчиларнинг моддий манфаатдорлигига келиб тақалади. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисодиёти шароитида бу янада катта роль ўйнайди. Чунки қишлоқлардаги бугунги шароит, аҳвол кўпчилик оилалар ижтимоий ҳимояга муҳтожлигини кўрсатиб қўйди. Бунинг устига ижтимоий муаммоларни ҳал этиш мураккаблашиб бормоқда. Шундай экан, хўжаликда бу борада қандай тадбирлар кўрилмоқда?

— Мен юқорида ишни айнан меҳнаткашларимизнинг моддий манфаатдорлигини оширишдан бошланганлигимизни айтдим. Аслида бундан муҳим иш йўқ. Чунки хўжаликнинг бутун бир тури-ши, ишлаб чиқаришдан олинаётган фойда ва даромад пировардида меҳнаткашларга хизмат қилиши шарт. Биз шу йўлдан бордяпмиз. Ишчи-хизматчиларимизга ер участкалари ажратяпмиз. Биринчи августдан бошлаб тўлов пуллари 100 сўмга етказилди. Иш ҳақини оширдик. Масалан, илгари бир гектар ерни ҳайдаган механизатор 2 сўм пул олар эди, ҳозир 10 сўм беряпмиз. Томорқаларни кенгайтиряпмиз. 80 гектар ерда яратилган янги боғлар оралари ҳам фойдаланиш учун халқимизга бепул бўлиб берилди. Бу ҳам оилаларимизга, ҳам хўжаликка фойда келтирмоқда. Биринчидан, боғбонларимиз бу ердан деҳқончилик қилиб қўшимча даромад олишмоқда. Иккинчидан, экилган кўчатлар парвариши вақтида қилинаётганлиги туфайли 90—100 фоиз кўкармоқда. Булардан ташқари соҳибкорларимизнинг моддий манфаатдорлигини ошириш бўйича янги тадбирлар ҳам ишлаб чиқяпмиз.

Масалан, 1980 йилдан буён хўжалик ишчи-хизматчилари бирон марта ҳам мукофот олишмаган экан. Биз бу йил уларга олинган даромад ҳисобидан мукофот бермоқчимиз. Агар бирон ишчи йилнинг ўн бир ойида меҳнат интизомини бузмаган, ўртача 200 сўмдан маош олган бўлса, унга йил охирида ўн ойлик миқдорида мукофот беришга қарор қилинди. Кўриниб турибдики, буларнинг ҳаммаси меҳнаткашларимизнинг рўзғорини бут қилишга қаратилмоқда.

Халқимизда даромадга яраша буромад деган гап бор. Хўжалик киссасига пул тушиши билан ижтимоий муаммоларни ҳал қилишни бошлаб юбордик. Айни кунларда совхозда саккизта турар-жой биноси қурилмоқда. Юз минг сўмлик ободончилик ишлари амалга оширилди. Қишлоқларимизга газ олиб келяпмиз, хонадонлар телефонлаштирилмоқда, кўчаларга асфальт ётқизяпмиз. Кўп йиллардан буён сув муаммоси, айниқса, аҳолини қийнаб келарди. Буни ҳам шу йил ҳал этмоқчимиз.

— Қишга тайёргарлик ҳам авж олиб кетгандир?

— Бу йилги вазият ҳаммага маълум. Бугун эртанги кунни ўйлаб иш кўрмасак, қиш қировли кунда ҳеч ким ёрдам бермайди. Республика ҳукумати олиб бораётган сиёсат жуда тўғри деб ҳисоблайман. Чунки бозорларимиз тўкинлигини қиш даврида ҳам ҳеч бўлмаса шу даражада ушлаб қолмасак, шундай ҳам кун сайин ўсиб бораётган нарх-навони тасаввур қилиш жуда мураккаб бўлиб қолади. Совхозимизда бу борада биринчи галда ички имкониятлардан фойдаланяпмиз. Омборга қиш учун 40 тонна ғалла жамғардик, 25 тонна олма, 10 тонна нок, 10 тонна пиёз, 40 тонна картошка тайёрлаяпмиз. Бундан ташқари ўз хўжалигимизда 1,5 тонна асал етиштирдик.

Шунингдек қўшимча имкониятларни ҳам ишга соляпмиз. Масалан, бартер усулида Россиянинг Омск, Свердловск, Саратов, Архангельск, Курган вилоятлари билан алоқани йўлга қўйдик. У ерлардан тахта, ёғоч ва бошқа қурилиш материаллари, ойна ҳамда бўёқлар олиб келдик. Бу маҳсулотлар фақат ўзимизнинг ишчилар учундир.

Чорвачилик секин-аста оёққа туриб боряпти. Келгусида сут-гўштни ўзимиздан чиқаришимиз керак. Хуллас, қишга тайёргарлик масаласи диққат-эътиборимизда турибди.

— Юқорида ҳали бу ишнинг бошланиши, дедингиз. Демак, келгуси режалар ҳам катта экан-да?

— Ҳа, хўжаликни ривожлантириш учун кенг кўламли тадбирлар ишлаб чиқдик. Халқда замон сенга боқмаса, сен замонга боқ деган гап бор. Бунинг маъноси шуки, шароитни ҳисобга олиб, узоқни кўзлаб иш юритиш керак. Мен бунда нималарни назарда тутяпман. Биринчидан, боғлар ва токзорларда етиштирилаётган ҳосилнинг маълум қисми ҳамон исроф бўляпти. Бунинг олдини олишимиз керак. Ана шу мақсадда олма қуритадиган машина олдик. Маҳсулот жўнатишда идиш масаласи жуда танқис бўлади. Юқорида айтганимдек, бошқа ўлкалардан ёғоч-тахта олиб келиб, яшикларни ўзимиз тайёрлашга киришдик. Бу цехда иш бошланиб кетганига анча бўлди. Яна бир режадаги ишимиз—вино цехини қайта жиҳозлаяпмиз. Ноябрда иш бошланиб, қиш даврида 700 тонна вино тайёрлаб сотамиз. Мевали музқаймоқ ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Ҳадемай, вилоятимиз меҳнаткашлари «Олмазор» тамғаси билан бошқа шарбатлар, маҳсулотлар ҳам истеъмол қилишади.

1990—1991 йилларда кўчат олиш учун 150 минг сўм сарфладик. Мутахассислар билан маслаҳатлашиб, нега кўчат тайёрлашни ўзимиз қилишимиз мумкин эмас, деган масалани муҳокама қилдик. Шу тариқа кўчат етиштирадиган питомник ташкил қилинди. Келгуси йилдан бошлаб кўчат ўзимиздан чиқади. Ортиқчасини қўшни хўжаликлар ва аҳолига ҳам сотамиз.

Айни кунларда боғ ва токзорларимизда иш қизғин боряпти. Токзорларнинг 40 фоизи кесиб қўйилди. Барча боғларда кузги суғориш ишлари амалга оширилмоқда. Хуллас, асосий мақсадимиз «Олмазор»нинг илгариги шуҳратини тиклашдир. Бу фикрни барча меҳнаткашларимиз қўллаб-қувватламоқда.

Суҳбатдош

Ф. МУҲИДДИНОВ.

ҲУРМАТЛИ МУШТАРИЙЛАР!
ОБУНА ВАРАҚАСИНИ БЕХАТО ТЎЛҒАЗИШГА ҲАРАКАТ ҚИЛИНГ!

Агар обуна «Матбуот уюшмаси» агентлигида расмийлаштирилган бўлса, касса аппаратининг муҳри, алоқа бўлимларида расмийлаштирилганда эса тақвим штемпели, албатта, бўлиши керак.

Бу ҳолда обуначиларга абонемент билан бирга пул қабул қилинганлиги ҳақида квитанция берилади.

АЗИЗ ОБУНАЧИ ЎРТОҚЛАР!

Рўзнома ва ойномаларга обуна варақчасини сиёҳли ручкаларда хатосиз, сўзларни қисқартирмасдан ва тушунарли қилиб тўлғазинг.

Обуначи ўз турар жой манзилгоҳи, насаби, исми ва отасининг исмини аниқ ёзиши талаб этилади.

Обуна варақчасидаги «ПВ-Жойи» деган ёзувли катакларни алоқа бўлинмалари ва «Матбуот уюшмаси» агентликлари ходимлари тўлғазади.

ОБУНА-92

ЯНА ДИЙДОР КЎРИШАМИЗ

РЎЗНОМА ва ойномаларга келгуси йил учун обуна давом этяпти. Тўғри, бу йилги нарх-навонинг ортиши билан рўзнома ва ойномаларнинг йиллик обуна нархлари ҳам ошди. Аммо жиддий ўйлаб қарайдиган бўлсак маънавий бойликларни пул билан ўлчаб бўлмайди-ку! Оҳангаронда севимли бўлган, мен учун 22 йилдан бери худди оиламнинг бир аъзосидай бўлиб қолган, агар бир кун келмай қолса, уйимизда ўрни дарров билинадиган «Тошкент ҳақиқати»га биринчилардан бўлиб обуна бўлдим. Шу билан бир қаторда келгуси йилда бир қатор рўзнома ва ойномаларни ҳам фақат уйда олиб ўқиш имкониятига эга бўлдим.

«Тошкент ҳақиқати» мен учун ғоятда табаррук, у менга ўтмиш ёшлигимни эслатади. Чунки у чиқа бошлаган йили мен ҳам ўрта мактабни тамомлаб, Тошкент дорилфунунига кирганман. Шундан бери мазкур рўзнома билан доим биргамиз. Унинг саҳифаларида Носир Рихсиевнинг қишлоқ хўжалигига оид долзарб мақолаларини, Фатхиддин Муҳитдиновнинг Шўро қурилишига доир қизиқарли материалларини, рўзнома адабиёт ва санъат бўлимининг мудири Рустам Ғаниевнинг маданиятимиз арбоблари тўғрисидаги лавҳаларини беҳис ўқиш мумкин эмас. Ўзим ҳам баҳоли қудрат 20 йилдан ортиқроқ вақтдан бери «Тошкент ҳақиқати»га дастёрлик қилаётганим билан фахрланаман.

«Тошкент ҳақиқати» билан янги йилдан фақат менгина эмас, Собир Раҳимов номли шўро хўжалигининг бош чўпони Бойқўзи Абдиев, Ворошилов номли шўро хўжалигининг бош иқтисодчиси Раҳимжон Жумоқулов, «Ангрен» совхозининг комбайнчиси Маҳкам Назаров, Алишер Навоий номли шўро хўжалигининг ижарачи деҳқони Ўлжабой Баратовлар ҳам яна дийдор кўришадиган бўлишди.

«Тошкент ҳақиқати»га обуна бўлиш пайтида «Октябрь» шўро хўжалигининг меҳнат фахрийси Абдуманноп Мингбоев билан суҳбатлашиб қолдим.

— Бозор иқтисодиётига ўтиш муносабати билан ҳозир давлатнинг ҳам «чўнтагида» шамол ўйнаб юрибди. Шу сабаб ҳам рўзномаларнинг нархи 25 сўмдан сал ошди. Аммо ўйлаб қараган киши ҳар куни рўзномалардан оладиган маънавий ва илмий бойлик олдида 25 сўм нима деган нарса? Мен «Тошкент ҳақиқати»га зўр иштиёқ билан 1992 йил учун ҳам обуна бўлдим, — деди у суҳбатда.

Оҳангарон ноҳиясининг бошқа хўжаликларида ҳам қадрдон «Тошкент ҳақиқати» учун обуна ҳаракати қизғин бошлаб юборилди.

Мўмин ҚАЮМ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг жамоатчи мухбири, ССЖИ Журналистлар уюшмасининг аъзоси.

ФАХРИЙЛАР УЧУН КОРХОНАЛАР

ТОШКЕНТ шаҳар фахрийлар ташкилоти ўз сафида 250 мингдан ортиқ нафақахўрларни бирлаштирган. Улардан 50—60 минги ишлаш қобилиятига эга. Бу кишиларни меҳнат фаолиятига жалб қилиш ҳозирги куннинг муҳим масаласидир. Шаҳарда ҳозиргача фахрийлар ташкилотининг 20 та кичик корхона ва ширкатлари мавжуд. Уларнинг хўжалик фаолияти натижасида шу йилнинг 9 ойи ичида шаҳар фахрийлар Кенгаши ҳисобига 13 минг сўмдан ортиқ пул маблағи тушди. Бу маблағлар фахрийлар кенгашлари эҳтиёжларига, кам таъминланган нафақахўрлар ва ногиронларга ажратилади.

Бундай йўналишни ривожлантириш учун нима қилиш керак? Фахрийлар ташкилоти кичик корхоналари ва ширкатлари бирлашмасини ташкил қилиш бўйича шаҳар таъсис конференциясида худди ана шу масала юзасидан сўз юритилди. Фахрийлар корхоналари шаҳар бирлашмасининг бошқаруви сайланди. Бошқарув раиси этиб меҳнат фахрийси И. А. Асриев тасдиқланди.

Тошкент вилоят фахрийлар Кенгаши қошидаги бирлашма ҳам самарали иш олиб бормоқда. Чирчиқ шаҳри, Оҳангарон, Ғалаба, Ўрта Чирчиқ ноҳияларининг фахрийлар ташкилотлари жойлардаги кичик корхона ва ширкатлар фаолиятини ривожлантиришга катта эътибор беряптилар.

М. САВЕЛЬЕВ.

КИЧИК НОВВОЙХОНАЛАР

КЕЙИНГИ йилларда шаҳримиздаги 1-нон заводида ишлаб чиқариш қуввати ортиб, нон маҳсулотлари тайёрлаш ҳажми анча кенгайди. Бугунги кунда завод жойларда ўзининг кичик корхона кўринишидаги новвойхоналарига ҳам эга. Улар ўз маҳсулотлари билан алоҳида фирма дўконлари орқали савдо қилмоқдалар.

«Иссиқ нон» фирма дўконига хизмат кўрсатаётган кичик новвойхона замонавий технологик қурилмалар билан жиҳозланган. Бундай техникавий асбоб-ускуналарнинг кўпи Германия ва Югославиядан олиб келинди.

Қулай шарт-шароитлар муҳайё этилгани туфайли бу ерда француз батонларини кўплаб тайёрлаш йўлга қўйилди. Ҳозир кунига икки тонна атрофида бу хил харидоргир нон маҳсулоти «Иссиқ нон» фирма дўконига етказиб берилмоқда.

А. АКБАРОВ.

● Ўзбекистон халқ шоири Миртемирнинг 80 йиллигига

А. Тўраев сурат архивидан.

СУЮКЛИ АДИБ ҲАҚИДА ХОТИРАЛАР

ҚАРИЙБ қирқ йил мобайнида камина Ўзбекистон халқ шоири Миртемир билан мулоқотда бўлиб, унинг янги битилган шеърларини биринчилардан бўлиб муаллиф оғзидан эшитиш, уни турли ҳаётий ва ижодий шароитларда кўриш, унинг бахтиёр дамларига ҳам, қайғули дақиқаларига ҳам гувоҳ бўлиш шарафига эришдим. Бугун, шоир таваллудининг 80 йиллиги нишонланаётган кунларда ана шу қирқ йиллик хотираларнинг айрим лавҳаларини, сиз, ҳурматли муштарийларга ҳавола этмоқчиман.

Наим КАРИМОВ.

ҚУЛФНАЙ

МИРТЕМИР аканинг қаламкаш шогирдларидан бири андижонлик шоир Олимжон Холдор эди. Бошқа шогирдлар сингари Олимжон Холдор тез-тез Тошкентга келиб, устоз билан мулоқотда бўлар, ёзган шеърларини унинг назаридан ўтказиб, бирор таҳририят ё нашриётга ундан икки энлик хат ёздириб олар, сўнг бу асарлар эртами-кечми матбуот юзини кўрарди. Миртемир аканинг ана шу ижодий жараёндаги иштирокининг ўзиёқ мислсиз аҳамиятга молик, мен ўша йилларда ундек меҳрибон устознинг ўзбек шоир ва ёзувчилари орасида бошқа бўлмаганига астойдил ишонаман. Аксар шогирдлари ҳам унинг бундай устозлик фазилатларини, албатта, қадрлар эдилар.

Кунларнинг бирида Олимжон Холдор устоз ҳузурида меҳмон бўлиб, сўнг ўша кунини-эртасигами қайтадиган бўлди. Шунда Миртемир ака ўғли Миржалолни бозорга тушириб, бир сават қулфнай олиб келишни буюрди. Кейин Олимжонни вокзалга қадар кузатиб, бир сават қулфнайни унинг қўлига тутқазди:

— Бўтам, жиянларимга олиб борарсиз...

Ҳотамтой устозининг назарида, бу оддий ҳодиса эди. Зеро, у фақат шогирдига эмас, балки унинг ижодий парвозини кутаётган полапонларига ҳам меҳр кўрсатишга интилар эди.

ҚИРҒИЗ ДИЁРИДА

1966 ЙИЛИ Тошкент зилзиласидан кейин Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига ҳам, Фанлар академиясига ҳам, бошқа ташкилотларга ҳам ёзги ҳордиққа бориш учун мамлакатнинг турли жойларидан таклифлар келди. Биз Қирғизистон Фанлар академиясининг Долинка деган қишлоқда, Миртемир ака эса оиласи билан Чўлпон ота атрофида жойлашган истироҳат уйларида ҳордиқ олиш учун борадиган бўлдик. Ҳаммамиз Фрунзе шаҳрига келгач, «Олатов» меҳмонхонасига тушиб, бир неча кун қирғиз ёзувчилари даврасида қолдик.

Миртемир аканинг бир одати бор эди. У шифохонада ётганида кеннойидан кун ора гоҳ у, гоҳ бу таомларни тайёрлаб келишни сўрарди. Ўзи гарчанд бу таомлардан тотиниши мумкин бўлмаса-да, албатта, бир гал норин, бир гал сомса, бир гал яна бирор тансиқ таомларни тайёрлатиб, уни кўргани келган ёш шоирларни меҳмон қиларди.

Фрунзеда ҳам қарийб шундай бўлди. Пўлат Абдумўминов, Туманбой Бойзоқов сингари Миртемир акани таниган ва ҳурмат қилган катта-кичик қирғиз ёзувчилари кўп бўлганига қарамай, у бирор марта уйга меҳмонга бормади. Мезбонлар ҳам ортиқча қистамадилар. Аксинча, улар шоир таклифи билан меҳмонхонага бир неча бор келиб, гоҳ хонада, гоҳ ресторанда унинг дастурхонидан баҳраманд бўлдилар. Бечора кеннойи ўша ерда ҳам тиниб-тинчимади.

Миртемир ака меҳмоннавоз халқнинг ўта меҳмоннавоз фарзанди бўлиб, топган-тутганини дўстлари ва шогирдлари устига сочишни севар ва бундан роҳатланар эди.

ФАХРИЙ УНВОН

ШОИР ўзбек адабиётига қанчалик хизмат қилмасин, узоқ йиллар давомида таъқиб остида юрди. Уни ҳатто фақат таржимонлик ва муҳаррирлик юмушлари билан кифояланишга мажбур этиб, оригинал ижоддан четлаштирмоқчи ҳам бўлдилар. Бундай қора даврлар ўтганига қарамай, кейинчалик ҳам камситишдан тоймадилар. Кўпинча уни мажлисларга чақирар эдилар-да, ўзлари — ёши каттаси ҳам, кичиги ҳам раёсатга чиқиб олиб, унга юқоридан туриб қарашни ва имо-ишора билан сўрашишни севардилар. Қандай нуфузли мукофотлар бўлса, уларнинг бирортаси ҳам Миртемир акага қадар етиб келмас эди.

Кунларнинг бирида шоирни Ёзувчилар уюшмасининг навбатдаги мажлисига чақирибдилар. Ўша пайтда «фалон ташкилотнинг фахрий аъзоси» деган сунъий унвонлар жорий этилган ва бу унвонларнинг маълум эътиборга сазовор бўлганлари ҳам раёсат аъзолари ўртасида тақсимланар экан. Ўша куни Миртемир акага «Фахрий ўт ўчирувчи» деган унвон беришибди. Раёсат аъзолари ўртасида бу унвонга бирорта даъвогар чиқмаган экан. «Шу одам ҳам адабиётда умид билан юрипти, у ҳам унвонли бўлсин», деб бу ҳақоратдан иборат унвонни лутф билан Миртемир акага беришган.

«МАНАС»

МИРТЕМИР ака 60-йилларда «Манас»ни таржима этишга жиддий киришиб, бир неча бор Фрунзега борди, Қирғизистон Фанлар академиясининг билимдон мутахассислари билан учрашиб, гоҳ уларни Тошкентга, ўз уйига чақириб, улар ёрдамида қирғиз эпосининг энг нозик, таржимон учун ғоят зарур томонларини пухта ўрганди. Шундан кейингина таржимага киришди. Таржиманинг биринчи китоби босмага тушгандан кейиноқ у асарнинг иккинчи қисмини ўзбек тилига ағдаришга киришди. Орадан маълум вақт ўтгач, шоир тайёр таржимани нашриётга олиб борди.

Ўша кунларда Миртемир ака қайси бир фарзандини уйлаш тадорикида юрар ва бу таржимадан келадиган қалам ҳақига анча-мунча нарсани мўлжаллаган эди. Аммо нашриётнинг ўша пайтдаги раҳбари ўз асарларини кеча-кундуз рус тилига ўгираётган таржимон меҳнатига энг олий баҳони раво кўргани ҳолда Миртемир акага энг паст нархни белгилабди. Бундан ҳақоратланган шоир қўлёзмани олиб, уйига кетгач, неча ойлик бедор тунларининг самараси бўлган таржимани аччиқ устида йиртиб ташлаган.

ҲАБИБИЙ ДОМЛАНИНГ ЮБИЛЕЙИ

1970 ЙИЛИ бўлса керак, Миртемир ака Ғани Жаҳонгиров билан машинада кета туриб, аварияга учради. Биз дарак топиб борганимизда, шоирнинг жароҳати у қадар хавфли бўлмаса ҳам, руҳий ларзаланиш орқасида унинг бир мунча фурсат касалхонада ётиши лозимлиги маълум бўлди.

Ўша кунларда Ҳабибий домла 80 ёшга тўлган экан. Кунларнинг бирида домланинг фарзандлари бизни қутлуғ сана муносабати билан ёзилажак дастурхонга таклиф этишди. Бу шунчаки дастурхон эмас, балки юбилей дастурхони эди. Шунинг учун ҳам дастурхон атрофида табрик сўзлари айтилди, совға-саломлар топширилди.

Миртемир ака кекса шоирлар орасида Ҳабибий домлани, унинг аруздаги меҳнатини, айниқса, қадрлар эди.

Юбилей-зиёфат давом этиб, бир нотиқ ўрнини иккинчи бир нотиқ олар экан, кутилмаганда мажлис раиси Миртемир аканинг ҳозиргина пайдо бўлган тўнғич ўғли Миржалолга сўз берди. Миржалол дадасининг «бир оз тоби қочиб қолгани» сабабли кела олмаганини айтиб, узр сўради-да, сўнг дадаси номидан Ҳабибий домланинг устига тўн ёпди.

Касалхонада ётишига, авария оқибатида орттирган жароҳатлари берган азобга қарамай, Миртемир ака Ҳабибий домланинг тўйидан хабар топиб, фарзанди орқали бўлса ҳам ўша куни уни қучиб табриклаган эди.

СУЮКБУЛОҚ

ШОИР олтмиш ёшга тўлганда, асосий юбилей тантаналари унинг ватанида — Туркистон шаҳри бўсағасидаги Иқон қишлоғида ўтди. Тошкентнинг бир гуруҳ шоир ва ёзувчилар билан бирга санъат усталари ҳам Иқонга бордилар. Катта тўй-тантана бўлди.

Миртемир ака ўз хотираларида Иқонни тасвирлар экан, «онда-сонда бир-бир учровчи музбулоқлар, тошқинлардан пайдо бўлгувчи кўллар»ни кўп тилга олган. Бундай музбулоқлар номсиз чашмалар ҳали-ҳануз бор экан. Зиёфат охирлашиб қолганида, колхоз раиси ўртага чиқиб, шоирга бир от ва бир исмсиз булоқни ҳадя қилиб, бу булоққа ном беришни илтимос қилди. Шунда Миртемир ака совғаларни қабул қилар экан, колхоз тасарруфидаги ўша булоқни Суюкбулоқ деб аташни маслаҳат берди.

Миртемир ака «суюк» сўзини яхши кўрар, китобларини одатда «суюкли фалончига», деган дастхат билан совға қилар эди. У булоққа ном берганида, одамлар бу булоқдан севиб-суюниб сув ичишларини, бу ҳаётбахш манбани севиб ардоқлашларини орзу қилган эди.

Назаримда, шоирнинг энг яхши асарлари ҳам китобхонлар, келгуси авлодлар севиб ўқиши ва кўзга суртиши мумкин бўлган бадиий ижод намуналаридир. Шу маънода унинг гўзал ва баркамол асарларидан таркиб топган китоблари ҳам, унинг ўлмас ижоди ҳам Суюкбулоққа ўхшайди.

● Мушоира—91 ●

ТЎЛҚИН

БОЛАЛИГИМ АРИҒИ

Бир пайтлар тўлиб-тўлиб оқарди,
Тўймас эдик мавжларига боқиб биз.
Муздек суви танга даво, ёқарди,
Болаларга қувонч эди у чексиз.

Кетмас эдик қирғоғидан ёз бўйи,
Қучоғида балиқ бўлиб кетардик.
Ёқар эди шовуллаган шўх куйи,
У қирғоқдан бу қирғоққа ўтардик.

Икки бетин қоплаганда майсалар,
Кўрпа қилиб ястанардик қўйнида.
Тунлар унга ой, юлдузлар жой солар,
Бизнинг севинч елкасида, бўйнида!

Бугун эса ариқ қуруқ, оқмайди,
Қирғоқдаги кўк майсалар қовжирар.
Жилваланган мавжлар энди
боқмайди,
Сувсизликдан мажнунтоллар
довдирар.

Болаларнинг қий-чувлари йўқ энди,
Бир чеккада тешик элак ётибди.
Хомушликдан қирғоқ кўзи лўқ энди,
Ўзанида пачоқ челак ётибди.

Бу дунёнинг ёшлиги ва қуёши —
Қайга кетди ўйинқароқ болалар.

Қайга кетди елкасида обкаши
Сув олгали келиб қолган холалар

Мен йўқотган болаликдай йўқолди
Мазза қилиб биз чўмилган шу ариқ.
Ҳой, мен севган мавжлар қайга йўл
олди,
Қайга кетди бағрингдаги сув, ариқ?!

Билолмайман, яна сенга жон кириб,
Оқармикан жилдир-жилдир тиниқ сув.
Ўлсам майли оқишингни бир кўриб,
Юрагимда шу бир армон, шу орзу.

Эй, баҳорнинг ёмғирлари, селлари,
Шу ариққа қуйилақол, тошсанг ҳам.
Эй, тоғларнинг гир-гир кезган
еллари

Шопир сувни гар қирғоқдан ошсанг
ҳам!

Фақат менинг болалигим ариғи
Яна бир бор зилол сувга тўлсин-эй.

Юрагимнинг чала қолган қўшиғи —

Айтилсину, яна бир бор кулсин-эй...

Зилол сувга тўлсин-эй!..

БИР АРМОН

Ҳу, оққушлар, оппоқ қушлар эркин парвоз этганда,
Ҳавас билан тикилдим ва завқ олмоқдан толмадим.

Орзу фақат орзу экан, ўзим шу оққушлардай
Ҳаётим чўнг осмонида парвоз эта олмадим.

Қушлар учиб кетди йироқ, менинг-чи тутган чойим
Совиб қолди, ўз вақтида тўйиб ича олмадим.

Аммо ғуж-ғуж юлдузларга қўлларимни чўзганча
Умид, орзу, армонимдан асло кеча олмадим.

Майин шамол қанотига миниб олиб учдим мен,
Югурса гар югурдиму, ортидан ҳеч қолмадим.

Яна битта армон-афсус: қиличларни севдиму,
Аммо ўзим улушимни шартта кеса олмадим.

Турмуш улкан бир чинорким, атрофида айланиб
Бир қадам ҳам ундан кечиб, йироқ кета олмадим.

Кўплар: «Орзу — армонимга етдим!» дея бонг урар,
Мен эсам-чи орзуйимни қувиб ета олмадим!

ТЎРТЛИК

Ҳаёт-ширин болакайдир, суюб елкангта миндир,

Ҳаёт-метин бир қоядир, парчалаб аста синдир,

Ҳамма унда бир бор яшаб, тарк этиб кетар бир кун,

Лек ўша тарк этар чоғни унутиб қўйган кимдир.

● ҲАМЗА номидаги Ўзбек Давлат академик драма театрида Ўзбекистон халқ артисти, Иттифоқ давлат мукофотининг соҳиби, таниқли актёр Саъдихон Табибуллаевнинг 85 йиллик юбилей тантанаси бўлиб ўтди. Кечани жумҳурият Маданият вазирлиги, Театр арбоблари уюшмаси ҳамда «Ҳамза» театрининг жамоаси уюштирдилар.

Суратларда: кечадан лавҳалар.

Суратчи Даврон АҲМАД.

Саъдий ШЕРОЗИЙ

«ГУЛИСТОН»ДАН ҲИКОЯТЛАР

ЛУҚМОНИ ҲАКИМДАН сурадилар:

— Одобни кимдан ўргандингиз?

Луқмони Ҳаким:

— Беодобдан, — деб жавоб қилди ва қўшиб қўйди:

— Улар қилган ишнинг қай бири ёмон кўринса, ўша ишни қилмоқдан ўзимни сақладим.

Қитъа:

«Ўйнаб айтилган ҳар сўздан ҳам
ҳатто
Оқил аҳли ҳикмат ўқий билсалар,
Ўйин ва ҳазил деб билур доимо
Ҳикматли сўзни ҳам нодон
кимсалар».

* * *

БИР подшо ўғлини устоди адабга топшириб, деди:

— Бу энди сенинг ҳам фарзандинг. Ўз фарзандингдек билиб буни тарбиялагин.

Устод қабул қилди, кўп вақтини сарфлаб, шаҳзодага таълим-тарбия бермоқчи бўлди, у аммо шаҳзодага таъсир қилмади. Унинг ўз ўғиллари билимдон, тарбияли бўлиб етишдилар. Шаҳзода эса ўз бепарволиги, ҳаракатсизлиги туфайли уларнинг акси бўлди.

Подшо бу ҳолдан ғазабланиб, муаллимга қаттиқ гаплар айтди:

— Сен ваъдага вафо қилмадинг!

Муаллим деди:

— Подшоҳнинг эсларида бўлсин: тарбия баробар ва барча учун бир хил берилгай, аммо қабул қилиш ва амал қилиш турличадир.

ҚИТЪА:

«Гавҳару лаъл чиққусидир тошдан,
Лек ҳама тош гавҳару лаъл бўлмагай.
Ки ҳама ер нур эмар, шаксиз,
қуёшдан
Лек ҳама жойда ҳам лола унмагай».

Форсийдан таржима қилиб, тайёрловчи Д. САИДОВ.

Мактабда навоийхонлик

КАЛИНИН ноҳиясидаги 25-мактабда Алишер Навоий таваллудининг 550 йиллигига бағишланган байрам кечаси бўлди. Байрамга «Хонобод» маҳалласининг қариялари, кексалик гаштини сураётган ўқитувчилар, меҳнат ва уруш фахрийлари ташриф буюрдилар. Шу куни юқори синф ўқувчиларининг байрамга бағишланган кўрик конкурси мусобақаси бўлиб ўтди. Кўрик мусобақаси асосан тўрт босқичда: мактаб бўйича деворий рўзнома чиқариш; меҳнат таълими дарсларида қизларнинг ўз қўллари билан яратилган турли хил кийим-кечаклар, безаклар ва кашталари намойиши; байрам дастурхонини безаш маҳорати; мактаб радио тўлқинидан Алишер Навоийнинг шеър ва ғазалларини ифодали ёддан ўқиб бериш бўйича ўтказилди.

Биринчи босқичда 9-«А», «Б», «Г» синф ўқувчилари томонидан чиқарилган деворий рўзнома ўзининг мавзуи кенглиги, нафис ва гўзаллиги билан бошқалардан ажралиб турди. Шунинг учун ҳам улар ғолиб деб топилдилар.

Иккинчи босқичда ўтказилган мусобақада 11-синф ўқувчиларидан М. Раҳимова, М. Тожибоева, Д. Ҳакимова, Г. Қаҳҳорова ва Д. Мусаева томонидан Алишер Навоийнинг кашта билан тикилган сурати барчанинг олқишига сазовор бўлди.

Байрам дастурхонини безаш маҳорати бўйича ўтказилган мусобақада 8-Б, 9-Б, 10-В ва 11-В синф ўқувчи қизлари фахрли ўринларни олдилар. Айниқса 10-В синф ўқувчи қизлари томонидан уларнинг ўзлари тайёрлаган хилма-хил пишириқлари, ширинликлари ва дид билан безатилган байрам дастурхони ўзгача бўлди.

Алишер Навоийнинг ғазалларини ифодали ёддан ўқиб бериш бўйича ўтказилган тўртинчи босқичда 9-синф ўқувчиси Д. Расулова, 7-синф ўқувчилари Ўсмонова, Фахритдинова, Холтоева ва Зокировнинг ёддан ўқиш маҳоратлари йиғилганларга манзур бўлди.

Ўқувчиларни кўрик мусобақасига тайёрлашда ўқитувчилардан Озода Маҳкамова, Зиёда Имомназарова, Шоира Абдуллаева, Мухтор Ўринбоев ва кашшофлар етакчилари Марҳабо Раҳимова, Арофат Ғофурованинг хизматлари алоҳидадир.

Мактаб маъмурияти кўрик мусобақасида қатнашган ва фахрли ўринларни олган ўқувчиларга раҳматнома эълон қилиб, уларни фахрий ёрлиқлар билан мукофотлади. Кўрикда мактаб методбирлашмалари ҳам фаол қатнашдилар. Айниқса, она тили ва адабиёти метод бирлашмаси томонидан чиқарилган деворий рўзнома ўзининг сермазмунлиги ва нафислиги билан бошқалардан ажралиб турганлиги учун биринчи ўринни олди.

Шу куни мактабда ташкил этилган ўқувчилар дўконида моҳир қўллар яратган кийим-кечаклар, безаклар савдога қўйилди. Кўрикдан сўнг юқори синф ўқувчилари ўзлари безатган байрам дастурхонига кичкинтой ўқувчиларни таклиф қилдилар.

Носир МИРСУЛТОНОВ.

БИЗГА МАКТУБ ЙЎЛЛАБСИЗ

(МУШТАРИЙЛАР ХАТЛАРИНИ ЎҚИБ)

РЎЗНОМАНИНГ адабиёт ва санъат бўлими номига шу йилнинг ўтган тўққиз ойи мобайнида Сиз азиз муштарийлардан 448 та мактуб келди. Биз бу мактубларнинг уч юзга яқинидан рўзнома саҳифаларида фойдаландик. 61 нафар хат йўллаган ўртоқларга жавоб ёздик. Ҳозир қўлимиздаги хатлардан 20 га яқинини рўзномада эълон қилишни режалаштирганмиз.

Қуйида эса гарчи тўлиқ фойдалана олмаган бўлсак-да, бир қанча мактублар юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларимизни билдиришни лозим топдик.

Бизга келаётган хатларнинг асосий қисмини шеърий, насрий машқлар намуналаридан иборат сатрлар ташкил қилади. Бу эса ўз ўрнида вилоятимиз аҳолиси ўртасида мумтоз адабиётимиз ихлосмандлари анча эканлигига далолат ҳамдир. Биз бундан албатта қувонамиз. Хат муаллифлари орасида Фарғона, Қашқадарё, Жиззах вилоятларида яшовчи ҳамюртларимизнинг борлиги янада қувонарли ҳолдир.

Аввало шеърий машқлар хусусида тўхталсак. Олмалиқлик пенсионер Қаршибой Норинбоев ўз мактубларида йўллаган шеърларига «Дил сатрлари», «Тўртликлар» деб сарлавҳа қўйибдилар. Бу машқлар асосан ёшлик, муҳаббат, меҳнат мавзуларида бўлиб, сатрлар ҳам анча пишиқ-пухта. Бироқ ҳали тўлақонли шеър даражасига етмаганлиги боис биз бу шеърий машқлардан ўз саҳифамизда фойдалана олмадик.

Тошкент шаҳридан Ў. Раҳимов, Э. Шерматов, Янгийўл шаҳридан А. Қўшоқов, Ғалаба ноҳиясидан Р. Мўминова, бўкалик Ш. Тешаева, олмалиқлик Н. Маматқулованинг машқлари хусусида ҳам юқоридаги фикрни билдириш мумкин.

Яна бир таҳлам мактублар ҳаваскор носирлардан бўлиб, улар ўз ҳикоялари, ҳажвия, мансура ва масаллари билан саҳифамизда иштирок этиш ниятини билдирганлар. Ният эзгу ва холис. Аммо биз ўз имконият даражамиз ҳамда адабиётшуносликдаги тартиб ва талаблардан келиб чиқиб, айрим мактубларга ушбу шарҳ орқали жавоб беришни лозим топдик.

Қашқадарёлик қаламкаш Н. Тоғаевнинг ижоди кўпгина муштарийларга таниш. Унинг ҳажвия, насрий масалларини биз ҳам ўз саҳифаларимизда бир неча бор чоп этганмиз. Бироқ «Пораҳўрнинг қисмати», «Сунъий кўл» каби ҳажвиялари, «Меҳмонга келишган пашшалар» насрий масали ҳали маромига етмаган. Қашқадарёлик мухлисимиз биздан ранжимайди, келгусида ҳам янги-янги мавзулардаги машқларидан йўллайди, деб ишонамиз.

Айнан шу мулоҳазани бекободлик М. Нурматова, Янгийўл шаҳридан Х. Мирзаев, Тошкент ноҳиясидан Т. Жўраев, оҳангаронлик Ў. Ҳолбоева, Калинин ноҳиясидан Ў. Каримов йўллаган машқлар ҳақида ҳам айтиш мумкин.

Хулоса ўрнида яна бир туркум мактубларга изоҳ билдирсак. Шу йил 27 август куни рўзномада «Ёшлик» ойномаси — меҳмонимиз» саҳифаси эълон қилиниб, унда «Олмахондан сўранг» мақоласи чоп этилганди. Мазкур чиқиш юзасидан муҳарририятимизга Сиз азиз муштарийлардан кўплаб хатлар келди, қўнғироқлар ҳамон камайгани йўқ. Муштарийларнинг истаклари бир хил: Олмахондан шифо топиш! Биз бу борада шуни алоҳида таъкидламоқчимиз: «Олмахондан сўранг» мақоласи «Ёшлик» ойномасининг шу йил 8-сонидан олиб, чоп этилганди. (Умуман, ўша саҳифадаги барча материалларни ойномадаги ҳамкасбларимиз тайёрлашган, биз фақат мезбон вазифасини ўтаганмиз). Бизга шу хусусда хат йўллаган муштарийларга «Ёшлик» ойномасининг 8-сони билан танишишни маслаҳат берамиз. Ўйлаймизки, ўзларини қизиқтирган саволларга албатта, жавоб топадилар.

АДАБИЁТ ВА САНЪАТ БЎЛИМИ.

АМИР ТЕМУР ЮРГАН ЙЎЛЛАРДАН...

СОҲИБҚИРОН Амир Темур ҳақидаги тарихий манбаларни ойдинлаштириш, ўтмишга холисона баҳо бериш, қолаверса жаҳонгир руҳини шод этиш мақсадида ташкил этилган «Амир Темур ўтган йўллар бўйлаб» илмий экспедициямиз қадимий Шош шаҳридан отахонларнинг оқ фотихаларини олиб, йўлга чиқди. Энг аввало Тошкент «бий»ниндаги қадимий обида — «Занги ота» ёдгорлиги билан танишишга киришдик. Тарихий манбалардан маълумки, бу муҳташам бино 1380 йили соҳибқирон томонидан бунёд этилган. У Занги ота меъморий ансамбли ҳам деб юритилади. Чунки у дарвозахона, минора-мезана, масжид, мадраса, хонақоҳ, шийпон, ҳовуз, Занги ота ва Амбар биби мақбараларидан иборат. Биз масжиднинг мударриси Абдусамиъ Қосимхожи ўғиллари билан дастлабки мунозарани бошладик. Сўнг масжиднинг имом хатиби Қосимхожи Абдулвоҳид ўғиллари суҳбатларидан баҳраманд бўлдик. Имом хатиб Зангиота қабрғоҳлари ва зиёратгоҳлари тўғрисида сўзлаб бердилар. Айтишларига кўра, Мирзо Улуғбек ҳам шу обиданинг аҳволидан йиллар мобайнида хабардор бўлиб турган, шунингдек, масжид устидаги ҳозирги пештоқни бунёд эттирган. XVII асрда бу ерга мадраса ва Жомеъ масжиди қурилиб кўплаб талабалар таълим олганлар. XIX аср охирида Мирзо Рустам номли саховатли киши томонидан мавжуд мезана қурилган. 1930 йилда масжид ёпиб қўйилади. 1945 йили қайта очилган ва 16 йилдан сўнг яна ёпилган ҳамда атеизм музейига айлантирилган. 1989 йили аҳолининг талаби билан Жомеъ масжиди ва зиёратгоҳ яна қайтадан очилди. Имом-хатиб бизга у ерда олиб борилаётган таъмирлаш, қурилиш ишлари ҳақида куюниб сўзлаб бердилар: «Усталар кам, материаллар етишмайди. Ҳозирча ташқи кўринишигина таъмирланмоқда». Биз қабрғохга кириб, Қуръони карим оятларидан ўқиб, бахшида қилдик. Мозордаги аҳволни кўриб диллаimplemented?

мизнинг ўз ота-бобосига, азиз авлиёларига, пирларига, соҳибқирони бўлмиш Амир Темур руҳларига бўлган «ҳурматлари» эди.

Экспедициямиз аъзолари Зангиота билан хайрлашиб, Амир Темур салтанатининг пойдевори бўлган Кўҳна Кеш (ҳозирги Шаҳрисабз) шаҳрига томон йўлга чиқдилар. Кеш шаҳрида амалга оширган дастлабки тадбиримиз Оқсарой тарихи билан танишишдан иборат бўлди. Ёдгорлик остонасида бизга шу ерлик Зоир бахши (ҳам шоир) Қўчқор ўғли дўмбира чалиб дилдан куйлаб берди:

Ровий[1]лар андоқ қилур ривоят,
Умр оз гап кўп эрур бениҳоят.
Қулоқ солиб тинглаб аҳли жамоат,
Ёдгорлик Шаҳрисабз шаҳри бу.
Муллолари айтиб ўтган тиловат,
Қорилари қилган Қуръон қироат.
Сурувдор[2] пирлари айтган каромат,
Чорвадорлик Шаҳрисабз шаҳри бу.
Искандар билан тенг эрур ёши,
Устинда барқ урган толе қуёши.
Сувлари шакардир, гавҳардир тоши,
Семизарлик[3] Шаҳрисабз шаҳри бу.

Ҳайқирса гумбурлаб тоғлар дараси,
Қошқа билан Танқис дарё ораси.
Амир Темур бунёд этган қалъаси,
Мушкитарлик[4] Шаҳрисабз шаҳри бу.
Амир Темур авлодидан наслимиз,
Тўрағай Баҳодир эрур аслимиз.
Баҳордай таралиб ўтар фаслимиз,
Зулфиқорлик[5] Шаҳрисабз шаҳри бу.
Кундан кун очилур дилу бағримиз,
Ғанимни кўрганда келар қаҳримиз.
Адолатда саодатли аҳлимиз,
Номус орлик Шаҳрисабз шаҳри бу.

ТАРИХ, ИЛМИЙ САФАРЛАР ВА ТАДҚИҚОТЛАР

Оқсарой... Маълумотларга кўра Амир Темурнинг бу саройи 1380 йилда қурила бошланган ва соҳибқироннинг Хоразмга қилган зафарли юриши билан боғлиқдир. 1404 йили қурилиб битказилган бу меъморий обида Амир Темурнинг волидаи муҳтарамаси Тегина бегим Моҳ (асли бухоролик) шарафига қурилгандир. Ёдгорликнинг улуғворлиги ва муҳташамлиги ҳақида жаҳонгир саройининг таржимаси Шарофуддин Али Яздий зўр завқ-шавқ билан шундай деб ёзган эди: «Кунгурасининг баландлиги чексиздир. У само юлдузларининг кўзлари билан баҳслаша оладир...» Айрим манбаъларда эса у дунё санъатининг кўрки бўлган Тожмаҳал билан тенглаштирилган. Оқсаройга ҳусн бахш этиб турган арабий битиклар орасида Амир Темурнинг «Қудратимизга шубҳанг бўлса, биз қурдирган бинoларга боқ» деган ёзув қолдиқлари бор.

Шаҳрисабз ёдгорликларини ўрганишда давом этар эканмиз, навбатдаги вазифа қилиб Ҳазрати Имом масжидини кўриш, унинг тарихи ва ҳозирги аҳволини ўрганиш белгилаб қўйилган эди. Масжиддан чамаси 40 метрлар узоқликда ер ости сағанаси бўлиб, бу иккала ёдгорлик «Доруссаодат» мажмуаси деб аталган. Масжид асосан Амир Темур даврида қурилган. Кейинчалик уни Амир Олимхон янгилаган. Мазкур комплекс иккига — қабр, масжид ва зиёратгоҳларга бўлинади. «Доруссаодат»нинг маъноси Бахт уйи, давлатмандлар саройидир. Мақбара безаклари қолдиқлари ҳозиргача сақланиб қолган ва унда: «Доно киши буюк мақсадлар билан ҳаракат қилади, тентак одам юксак мақсадни тутиб туради», — деган арабий битиклар бор. Ривоятларга қараганда, бу ерга ҳазрати Имомнинг суяклари Амир Темур томонидан олиб келинган, деган фикрлар бор. Шунинг учун ҳам масжид «Ҳазрати Имом» дейилади. Бу ерга яқин жойда Амир Темурнинг ўзи учун қурдирган қабри ҳам бор. Экспедициямизнинг айрим аъзолари билан ушбу қабрга тушишга аҳд қилдик. 1404 йили соҳибқироннинг ўзи учун махсус қурдирган, лекин тақдир тақозоси билан насиб этмаган мозори — қабри чорхона шаклида бўлиб, унга медальонлар ишлатилган экан. У ерда Қуръон суралари битикларини ҳам учратдик.

Ҳозирги давримизга қадар бу ерни ҳеч ким билмаган. 1960 йили, 6 ёшли бир бола ўз уйида қудуқ қазимоқчи бўлган ва шу қабр устига тушиб кетган. Шундан сўнг археологлар келиб, бу ер Амир Темур қабри эканлигини аниқлаб бердилар. Тарихий манбаъларда Амир Темур ўзи учун Шаҳрисабзда мозор қурдиргани ҳақида маълумотлар бор эди. Лекин унинг қаердалиги ўша кунгача номаълум бўлиб келган.

Шаҳрисабз ёдгорликларини тадбиқ қилар эканмиз, «Доруттиловат» комплекси улар ичида алоҳида ўринни эгаллашини сездик. Бунинг маъноси — Тафаккур уйи, Қуръон ўқиладиган жой демак. Комплексдаги обидалардан бири Шайх Шамсиддин Кулол мақбарасидир. Амир Темур ва унинг отаси Тўрағай Баҳодир Шайхни ўзлари учун пир деб билганлар. Ҳатто Амир Тўрағай пирларига ҳурматлари юксаклигидан: «Агар мен вафот этсам, пиримнинг оёқ остиларига кўминглар, кишилар менинг қабримни босиб ўтиб, ул зоти олийларини зиёрат қилгани кирсинлар», деган эканлар. Бу васият амалга оширилган ҳам. Комплексдаги иккинчи мақбара Гумбази Сайидондир (Сайидлар гумбази деган маънони англатади). Унда қуйидаги ёзувлар битилган: «Бу мақбара улуғ олимларнинг олими... (Султонларнинг) аълоси... қонунчилик ва билимда... дин ва эътиқодда тенги йўқ олий ҳазрат Султон Улуғбек Кўрагонийнинг фармони билан бунёд этилди, Оллоҳ унинг подшоҳлигини ва султонлигини узоқ қилсин, 841 ҳижрий» (яъни 1437—1438 йиллар). Бу битиклар Гумбази Сайидоннинг Мирзо Улуғбек томонидан қурдирилганлигига шубҳа қолдирмайди.

Мажмуадаги учинчи ёдгорлик бу — Кўкгумбаз Жомеъ масжидидир ва у ҳам Улуғбек томонидан қурдирилган.

Экспедиция давомида Амир Темур ҳақидаги тарихий ривоятлар ва афсоналарни ҳам йиғиб бордик. Жумладан бир ривоятда шундай дейилади: «Амир Тўрағайнинг биринчи хотини туғмаслигидан унинг устига яна бир хотин олади. Бу Тегина бегим Моҳ бўлиб, асли бухороликдир. Маълум вақт ўтгач, Тегина бегим ҳомиладор бўлади. Уни кўрган кундоши изтироб чекади. Чунки у туғгудек бўлса, бутун бойлик, мол-дунёдан қуруқ қолиши аниқ эди. Шундан сўнг кундош ёлғондан хат уюштиради. Хатда гўёки Бухорода Тегина бегимнинг отаси оғир касал ётганлиги баён этилади. Хатни ўқиган Тегина бегим Моҳ сафарга отланади. Кундоши бўлса, унга лашкарларини қўшиб юборади ва йўлда ўлдириб менга унинг қони суртилган мато олиб келасизлар дейди. Йўлда ҳомиладор аёлни ўлдиришдан қўрққан лашкарлар уни қудуққа ташлаб юборадилар. Сўнг бир кийикни ўлдириб, унинг қони теккан матони кундошга кўрсатадилар. Кундошнинг кўнгли тўлади. Йўлда ташлаб кетилган ҳомиладор аёл ўғил туғади. Бола қудуқда туғилганлиги натижасида ўнг оёғи қаттиқ лат ейди ва умрбод чўлоқ бўлиб қолади. Тегина бегимнинг акаси уни қидириб топади ва Бухорога олиб кетади. Шу аснода орадан ўн икки йил ўтади. Бу даврда ёш Темур ҳам 12 га киради. Темурнинг онаси ўша йиллар давомида табибликни ўрганади. Унинг довруғи ҳар томонга тарқалади. Шу орада Амир Тўрағайнинг хотини захин касали (моховнинг бир тури)га чалинади. Бухоролик табибнинг довруғини эшитган замон туғмас хотин йўлга отланади ва у билан учрашади. Табибнинг юзида чиммати борлиги сабабли кундоши уни танимайди. Табиб эса кундошни танигани ҳолда уни синаш мақсадида саволлар беради. Бемор қасам ичиб барча воқеаларни ёлғонсиз сўзлаб беради. Ҳақиқатни билиб олган Тегина бегим кундошини уйига боришга ва шу ҳақиқатдан эрини ҳам воқиф қилишга ундайди. Иккинчи хотини дом-дараксиз йўқолган деб юрган Амир Тўрағай воқеаларни эшитиб биринчи хотинини ўлдиртиради ва Тегина бегим билан яна қайтадан турмуш қуради. Ёш Темурни эса ўз тарбиясига олади».

Экспедициянинг энг муҳим, илмий, шунингдек қизиқарли дамлари Шаҳрисабз ва унга яқин жойларда бўлиб ўтди. Биз ёш Темур униб-ўсган, болалик йилларини кечирган Хўжаилғор қишлоғига келдик. Чиллабулоқ деган жойга ташриф буюрдик.

Хўжаилғор қишлоғидаги қабристон катта аҳамиятга эгадир. I—II асрларда бу ер пойтахт бўлган экан. Хўжаилғор — бу тахаллус бўлиб аслида Саҳоба Хўжа Абдураҳмон бўлган. Бу инсон тахминан 1300 йил бурун яшаган. Илғор дейилишига сабаб ишбилармон, бошчи бўлган. Бу ердаги катта тош кўпчиликни диққатини ўзига тортди. Бу оддий тош бўлмай, Амир Темур 12 ёшида кўтарган «Полвонтош» эди. 120 килограммлик бу тошни экспедиция аъзоларининг айримлари ердан озгина кўтардилар. Айтишларига қараганда, турли сайилларда, байрамларда йигитлар бу ерга келиб тошни кўтариб туришар экан.

Соҳибқирон Ҳазрат Саид Амир Темур Кўрагон Баҳодир Султон ибн Тўрағай йўллари бўйлаб қилган сафаримиз — экспедициямиз давомида у кишининг қадамлари етган яна кўплаб жойларда бўлдик. Шунда биз ҳали тарихимизнинг кўплаб очилмаган саҳифаларини ўқиб ўрганишимиз, бобомиз Амир Темурнинг фаолияти, ҳарбий юришлари ва бошқалар ҳақида батафсил маълумотларга эга бўлиш учун янада изланишимиз, тадқиқотлар олиб боришимиз кераклигини ҳис қилдик.

Мурод МИРЗА,
экспедиция аъзоси, А. Қодирий номидаги Тошкент Давлат маданият олий билимгоҳи муаллими.

1. **Ровий** — ҳикоячи, ҳикоя қилувчи; эртак (чўпчак) айтиб берувчи.
2. **Сурувдор** — қўй, моллари кўп киши.
3. **Семизар** — давлат.
4. **Мушкитар** — хушбўй ҳид.
5. **Зулфиқор** — Ҳазрати Алининг қиличи.

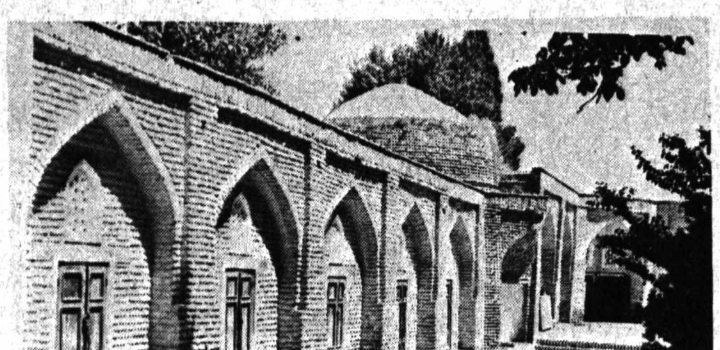

СУРАТЛАРДА: экспедиция иштирокчиси Мурод Мирза Зоир бахши куйлаётган достонларни Оқсарой остонасида ёзиб олмоқда; Занги ота меъморий мажмуига кирувчи мадрасанинг ҳовли томонидан кўриниши.

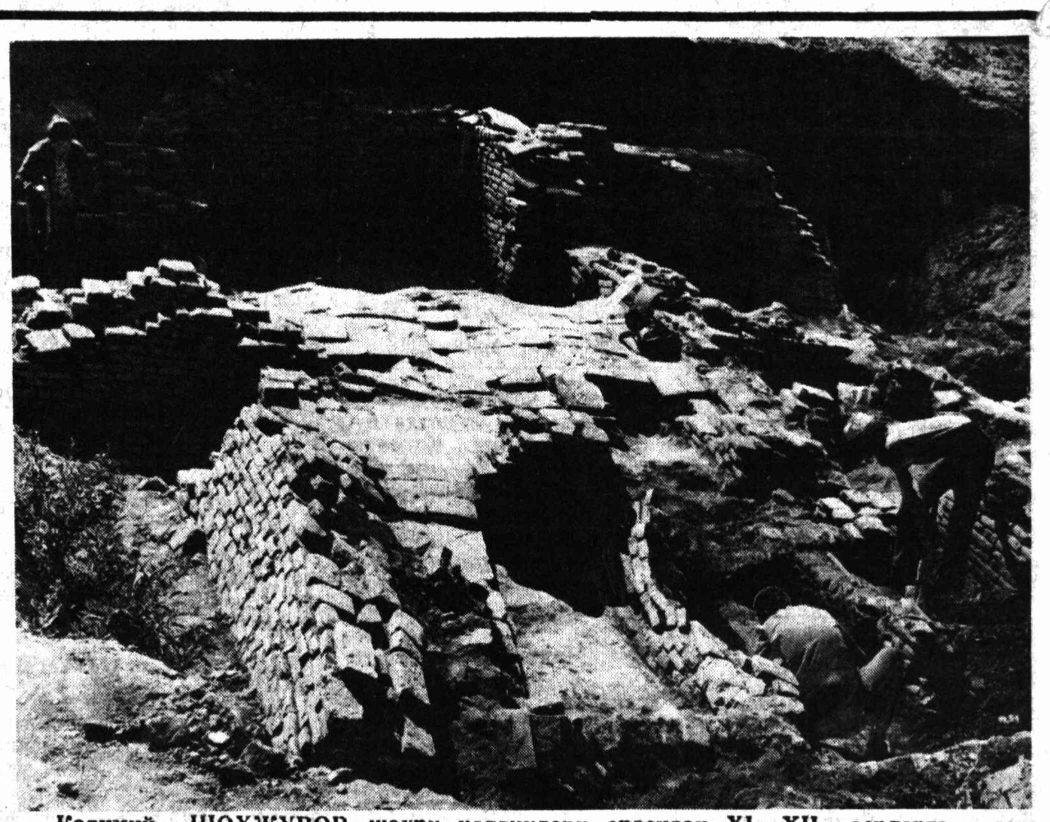

Қадимий ШОҲЖУВОР шаҳри қолдиқлари орасидан XI—XII асрларга таалluқли ҳаммом харобаси топилди. Бу иншоот ер силкиниши натижасида бузилиб кетганлиги аниқланди. Сураткаш М. ТИХОНИН.

Дунёнинг „етти" мўъжизаси

ҚАДИМГИ дунёнинг ноёб иншоотлари ва ҳайкалтарошлик ёдгорликларини шундай деб аташган. Афсуски, инсон ақл-заковати ва қўли гул усталар яратган бу ажойиб ёдгорликлардан бизнинг давримизгача биттасигина етиб келган, холос. У ҳам бўлса Миср эҳромлари — пирамидаларидир. Булар фиръавнларнинг (қадимги Миср подшоларини шундай атаганлар) ғоят улкан мақбараларидир.

Миср пойтахти — Қоҳиранинг жанубида, Нил водийсининг серунум ерлари тугаб, ҳаёт асари бўлмаган Ливия саҳролари бошланадиган қайноқ қумлар устида оқ ва сарғиш рангли, ўткир қиррали баҳайбат сунъий «тоғ» кўзга ташланади. Булар эҳромлардир.

XIII асрда яшаган сайёҳлардан бири бу эҳромларни кўриб: «Дунёда ҳеч бир нарса вақтга дош беролмайди, лекин бу эҳромлардан вақт ҳам ҳайиқади» — деган эди. Чиндан ҳам бу улкан сағаналар бугунги кунимизда ҳам худди қадимгидек салобат билан турибди.

Эҳромларнинг энг юксаги фиръавн Хуфу (Хеопс) пирамидасидир. Унинг баландлиги 147 метр, бундан қарийб 5 минг йил илгари, яъни милоддан аввал XXVIII асрда қурилган. Хуфу эҳромининг ҳар бир томони 233 метрга тенг, атрофини бир марта айланиб чиқиш учун бир километрдан ортиқ йўл босиш керак. Бу эҳром силлиқлаб тарашланган ва жило берилган 2 миллион 300 мингта оҳактош плиталаридан тикланган. Ҳар бир плитанинг оғирлиги икки тоннага яқин. Катталиги жиҳатидан Хуфу эҳромидан кейин фиръавн Хафра (Хефрен) пирамидаси туради. У Хуфу эҳромидан 2 метр паст. Бу фиръавнга тоғдек сағана ҳам камлик қилди ва у эҳром олдида яхлит қоя тиклатиб, унга бош қисми одам бошига ўхшатиб ишланган шер шаклини ўйишни буюрди. Бу ҳайкал Сфинкс деб аталади. Сфинкс тимсоли инсон каби донолик ва шер каби кучлилик рамзини ифодалайди. Маҳаллий аҳоли уни «Абул Ҳавл — даҳшат отаси» деб юритади. Мисрдаги бу топилмалар XX асрда бутун дунёга машҳур бўлиб кетди. Айниқса Тутанхамон сағанасининг топилиши жуда катта шов-шувга сабаб бўлди. Бундан XXXII аср муқаддам яшаган бу фиръавннинг пирамидаси бизнинг кунларимизгача сақланиб қолган экан. Тутанхамон эҳроми милоддан аввал қандай қурилган бўлса, олимлар кўз ўнгида шундайлигича намоён бўлди. Мақбара ичидан қадимги Миср саройларига оид анчагина бойликлар — олтин ва кумушдан ясалган ҳайкалчалар, турли идишлар, муҳрлар топилди. Мақбарадаги жуда кўп жиҳозлар, олтин буюмларга ва ниқоблар билан безатилган фиръавннинг мўмиёланган жасадига ҳам қўл теккизилмаган эди. Тутанхамон бойликлари жаҳондаги кўп мамлакатларда, жумладан Москвада ҳам намойиш қилинган.

(Давоми бор).

«ХАЗИНА» ҲИКМАТЛАРИ

* Ёшликдаги яхши ишларим — қариликдаги бойлигим.
* Ёшликда ўрганган ҳунар — ўзингга ўлжага қолар.
* Ёшликнинг ҳар куни олтиндан қиммат.
* Ёғоч кессанг — узун кес; йўнса бўлур, темир кессанг қисқа кес: чўзса бўлур.
* Жавдар жойига тушса — буғдой бўлур, буғдой жойига тушмаса — жавдар бўлур.
* Камтар бўлсанг — ош кўп, манман бўлсанг — тош кўп.
* Турмушдан олмасанг таълим, сенга ўргата олмас ҳеч бир муаллим.
* Маъқул билимдон бўлсанг — иззат-ҳурматинг катта, шарми-ҳаёсиз бўлсанг — ҳар ерда ерсан шатта.

* Яхши билсанг ишингни, эл
  силайди бошингни.
* Эркингни — эл орасидан,
  Еригни гул орасидан изла.
* Иш кучини елга берма, ерга бер,
  Жамғармани селга берма, элга бер.
* Вафоли дўст йўлга солади,
  Иғвогар дўст пайдан олади.
* Ҳар ҳунарнинг — ўз чашмаси,
  Ҳар дарёнинг ўз кемаси бор.
* Ҳунар бўлса қўлингда,
  Нон топилар йўлингда.
* Ҳунарли эр хор бўлмас,
  Дўст — душманга зор бўлмас.
* Ақл билан мингни кўндирсанг,
  Ҳайқириш билан бирни
  кўндирасан.

БИЛАСИЗМИ?

● БУХОРО шаҳрининг номи қадимий санскрит тилидан олиниб, «вихора» сўзидан пайдо бўлган. «Вихора» — монастирь, яъни ибодатхона маъносини англатар экан.

● САМАРҚАНД — жаҳоннинг энг қадимий шаҳарларидандир. Олимларнинг фикрига ва қадимий ёзувларга кўра, «номаълум вақт» давридан бу шаҳар бор эди. Ер юзида ҳали Лондон, Париж бўлмаган ўша даврларда Самарқанд Ўрта Осиёнинг энг гўзал шаҳри бўлган.

● ТУРКИСТОНДА почта конторасн пайдо бўлишдан олдин барча хатлар Тошкентга ва Ўрта Осиёнинг бошқа шаҳарларига одамлар, яъни элчилар (оказия дейиларди) орқали юбориларди. Давлат пуллари эса ҳарбий офицерлар орқали жўнатилган. 1867 йилда Тошкентда комендант бошқармаси ҳузурида почта бўлими ташкил этилди. 1868 йил 29 февралда эса 1-класс Тошкент алоқа-телеграф конторасн ташкил қилинган.

БУЮК ИПАК ЙЎЛИ БЎЙЛАБ ЭКСПЕДИЦИЯСИДАН КЕЙИНГИ МУЛОҲАЗАЛАР

МАДАНИЙ МЕРОСИМИЗГА ЭЪТИБОР ШУМИ?

ҲОЗИРГИ даврга қадар Ўзбекистон ҳудудида минглаб археология ёдгорликлари сақланиб қолган. Уларнинг кўпчилиги жаҳонга таниқлидир. Беаёв вақт, ҳарбий юришлар, об-ҳаво шароитлари, табиий офатларга дош бериб, бизгача етиб келган бу дурдоналарни нафақат жумҳуриятимизнинг балки бутун инсониятнинг фахри ҳисоблаш мумкин. Шунинг учун уларни кўз қорачиғидай асрашимиз лозим.

Биз Буюк ипак йўли бўйлаб қилган сафаримизда уларнинг сақланиши ҳамма жойда ҳам қониқарли даражада эмаслигининг гувоҳи бўлдик. Бунга кўплаб мисоллар келтириш мумкин.

Паркент ноҳиясининг Намданак қишлоғи ҳудудида жойлашган Намданак қадимий шаҳарчаси харобаларида ҳали ҳануз археологик қазишмалар олиб борилмаган. Шунга қарамай, маҳаллий аҳоли ёдгорликка хўжасизликларча муносабатда бўлмоқда. У ернинг тупроғини қурилиш ишларига ташиб кетмоқдалар. Тепаликнинг салмоқли қисми ковлаб кетилган. Унинг юқори қисмида эса, шу ерлик бир фуқаро томорқали уй қуриб олибди. Ушбу кўнгилсиз манзара маҳаллий ҳокимият вакилларининг парволарига ҳам келмайди. Ваҳоланки, бу харобалар жуда қадимги (эрамизнинг III—XII асрлари)дир. Унинг қатламларида сир-асрорлар яширинганки, уларни авлодларга етказиш борасида археологларнинг олдида муҳим вазифалар турибди. Фақат шуниси боркн, улар то қазиш ишларига киришгунларигача Намданак (Эски тепа) шаҳарчаси харобаларидан фақат хотираларгина қолиши мумкин.

Бошқизилсойнинг бошқа томонида Чорлоқ-ота (эрамизнинг IV—VI асрлари) қадимги ўрта аср археология ёдгорлиги жойлашган. Ҳозирда улкан тепалик шаклидаги бу жойда ҳам ҳали-ҳануз археологик тадқиқотлар олиб борилмаган. Бу ерда ҳам харобалар жойлашган ҳудуднинг маълум қисми экин майдонларига айлантириб юборилган. Тепаликнинг юқори қатлами бузиб юборилган.

Экспедициямиз Бухоро вилоятининг марказидан 50 километр узоқликда жойлашган жаҳонга маълум Пайкенд харобаларида ҳам бўлди. Эрамиздан аввалги 1 асрларга тааллуқли бу ёргорлик ёнига жамоа хўжалик фирмаси тақаб қурилган. Бу ерда кўплаб чет эллик меҳмонлар бўлиб туришади. Яқинда америкалик кинематографчилар бу ерда бўлиб фильм суратга олишди. Турган гапки хориждан келган меҳмонлар машҳур археологик ёдгорликни қай аҳволдалигини кўриб ёқа ушладилар. Таниқли ўзбек археолог олими, тарих фанлари доктори А. Муҳаммаджонов Пайкенд харобаларининг тарихимизни билмоқ учун нақадар муҳим эканлигини, бу ердаги тадқиқотлар пайтида ўрта асрларга тааллуқли дорихона, карвонсароой, тангалар, керамика буюмлари ва бошқалар топилганлигини жон койитиб сўзлаб берган эди.

Сирдарё вилоятидаги ёдгорликлар аҳволи ҳам кўнгилдагидек эмас. Афсуски бошқа вилоятлар, жумладан, пойтахтимиз Тошкент ёдгорликлари ҳақида ҳам илиқ гаплар айтиш қийин. Юнусобод Оқтепасидаги V—XII асрларга тааллуқли шаҳарча харобалари ёнида ахлат уюмларига дуч келиш мумкин. Чилонзор Оқтепаси ҳам юқоридаги фикрлардан мустасно эмас.

Вилоятимизнинг Оққўрғон ноҳиясидаги қадимги Қонқа шаҳарчаси археологик ёдгорликларини муҳофаза қилиш ҳам ёмон аҳволда. Икки минг йилликдан ортиқ тарихга эга бўлган бу қадимий шаҳар харобаси ҳудудида ферма жойлашган. Ваҳоланки, бу ерлар «Қонқа қўриқ зонаси» деб эълон қилинган эди.

«Кўп гапиргандан кўра фойдали ишга ўтиш вақти келмадимикин?», — деган эди экспедиция бошлиғи, таниқли ўзбек олими тарих фанлари доктори Ю. Ф. Буряков. Бунинг учун эса маданий меросимизни топтайдиганларни, ёдгорликларимизни муҳофаза қилиш ўрнига вайронага айлантираётганларни қаттиқ жазолайдиган қонун керак. Ҳар бир халқнинг маданияти унинг ўз маданий меросига муносабати билан ўлчанишини ҳар биримиз ёдда тутмоғимиз даркор.

П. СИЛИН,
Ўзбекистон тарих ва маданият ёдгорликларини сақлаш жамиятининг жамоатчи инспектори.

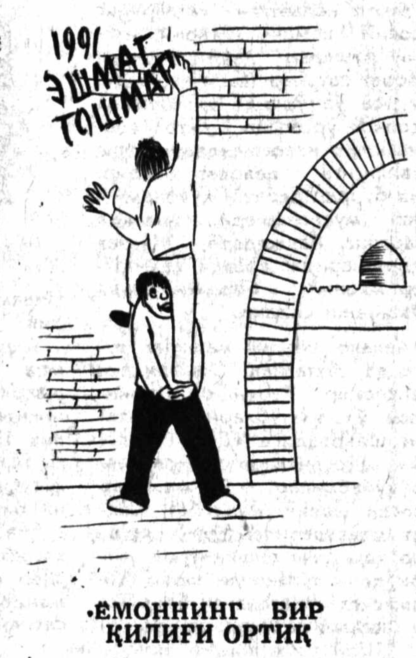

ЁМОННИНГ БИР ҚИЛИҒИ ОРТИҚ

— Қаттиқроқ ўйиб ёз, кейинчалик номимиз ўчиб кетмасин.

Рассом Иброҳим ҚОСИМОВ.

Муҳаррир Н. НАСИМОВ.

● Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриёти нинг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А—2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Наш кўрсаткичи: 6124. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 20.00. 44 минг нусха босилди.